

SFT Svensk Familjeterapi

Nummer 3/2012



Ett frö är sått...

Denna solros är sprungen ur ett frö jag fick som deltagare på Familjeterapikongressen i Visby 2011. Där såddes även ett och annat frö i mig som fått växa till sig och blomma under året. Tack för den fina kongressen hälsar Maria Gustavsson leg. Familjeterapeut och nu verksam på BUP SV Mellanvård.

Svensk Familjeterapi

Nr 3 2012, årgång 23

Issn 100-3421

Utges av Svenska Föreningen
för Familjeterapi (SFFT)

Redaktör:

Anita Blom af Ekenstam,

Redaktör/layout:

Mårten af Ekenstam

Adress: Ringvägen

47b, 181 33 Lidingö

Mail: sftred@telia.com

Nästa nummer

kommer ut i

december

Manusstopp: 15/11

Föreningens

styrelse 2011 —

2012

Marie Forneman,

ordförande

Ilze Norman, vice

ordförande

Ulf Korman, kassör

Åsa Kvarnbrink,

sekreterare

Helena Engelbrekt,

ledamot

Michael Rundblad,

ledamot

Arne Gynther, ledamot

Lena Sahlström,

ledamot

Rolf Hessel, ledamot

Charlotte Westerberg,

ledamot

Karin Nilsson,

vetenskaplig

sekreterare

Föreningens

webbadress:

www.sfft.se

Vi ses i Göteborg

Plötsligt är det mitten av augusti – vart tog sommaren vägen? Hos mig har den bara skymtat förbi!

I skrivande stund – för precis ett år sedan var jag i Visby tillsammans med planeeringsgruppen för Nordiska kongressen och lade ”sista handen” vid arrangemanget som nu är ett härligt minne!

Kongressen lever fortfarande kvar på olika sätt bland annat i form av blommande solrosor som finns på bild här i tidningen (alla deltagare fick en fröpåse). Många föreläsningar filmades och kommer att finnas kvar ett år till på nätet, ni hittar dem via hemsidan. Styrelsen har även sett till att varje lokalförening ska få en uppsättning av dessa på DVD, kommer under hösten!

Som ni vet blev det även ett ekonomiskt överskott från kongressen som vi ska förvalta på ett så klokt sätt som möjligt. Styrelsen håller på att fila på ett förslag till hur pengarna ska användas utifrån de synpunkter vi fått in från lokalföreningarna. Det ska sedan åter till lokalföreningarna för att sedan tas upp på årsmötet 27 september.

Årsmötet och det vetenskapliga symposiet ligger inte så långt borta nu! ”Familjeterapi pågår” i Göteborg 27-28 september, lokalföreningen för Västra Sverige har ordnat ett fint program för dessa dagar, jag hoppas ni har anmält er!

Att familjeterapin pågår tycker jag detta nummer av SFT speglar, rapporter från nordiska kongresser, debattartiklar, recensioner, kommande arrangemang – givande läsning!

Avslutningsvis - jag hoppas vi ses i Göteborg!

Marie Forneman

Medlem i Sveriges Familjeterapi Förening - SFFT blir du automatiskt genom att gå med i en regional förening. Alla föreningarna finns presenterade på SFFT:s hemsida, www.sfft.se, under rubriken regioner. Här följer också en lista på representanter för de olika regionala föreningarna.

Västerbotten: Åsa

Kvarnbrink

asa.kvarnbrink@telia.com

Jämtland-Härjedalen: [www.](http://www.ffmitt.com)

ffmitt.com Marie Forneman

marie.forneman@jll.se

Telefon arb: 063-153921

Dalarna: Jörgen Gunnarson

jorgen.gunnarson@ludvika.se

Telefon: 0240-86097

Värmland: Lennart Björk,

Ö Torggatan 19, 652 24

Karlstad

Telefon: 0541-88025

Västra Sverige: Ilze Norman

ilze.norman@alingsas.se

Telefon: 0322-15401,

0733-963300

Halland: Anita Nilsson

anita.nilsson@falkenberg.se

Södra Sverige: Maud

Djurfeldt

maud.djurfeldt@telia.com

FTF-Sydost: Eva Sjökvist

eva.sjokvist@vaxjo.se

Famös, mellersta och östra

Sverige: www.famos.se

Roland Betnér

info@famos.se

Telefon: 013-263870

Stockholm: Lena Sahlström

lena.sahlstrom@sfft.se

Åland: Crister Eriksson

cristere@aland.net

Det är till din regionala förening du vänder dig med namn- och adressändringar.

Familjeterapiföreningen i Västra Sverige



inbjuder till två dagars vetenskapligt symposium
27–28 september 2012

Vår röda tråd för symposiet är **Vad är verksamt i familjeterapin idag?**
Vi knyter an den tråden genom de tre F:en: **F**amilj, **F**ält och **F**orskning.
Vi kommer i symposiet öppna upp för forskningens tillgänglighet, närhet
och synlighet i familjeterapi. Vi avslutar med en paneldebatt där vi berör
frågan: **Vad önskar forskning och praktik av varandra?**

Föreläsare: **Anne Øfsti, Ingegerd Wirtberg, Magnus Ringborg, Ole Hultmann,
Marie Hellsten, Torbjörn Forkby och Carina Håkansson.**

Datum: Torsdag–fredag 27–28 september 2012

Plats: Folkets hus, Olof Palmes plats 3, Göteborg

Anmälan: pg 488 40 43-3. Märk betalningen med ditt namn och VS2012.
Oss tillhanda senast 22 augusti

För mer information se www.sfft.se

Varmt välkomna!

”Det är en lisa, sa danskan”

Betraktelser från Juniseminariet 2012, Sommaröya.

Rubriken gäller den vackra utsikten från Sommaröya Artic Hotel, platsen för oss 140 deltagare i årets Juniseminarium.

Det var en systemisk samvaro, som sökte och fann sin form. Formen är viktig. Den formar innehållet och styr oss som deltagare. Visserligen kan en form ha olika innehåll. Ändå, formen bestämmer storlek, utseende, höjd, längd och annat.

Juniseminariet prövade olika former. Alla med förtjänster och brister. Övergripande, genomgripande var tanken om olika rösters lika värde. Vidare önskan om att formen ska bjuda in det oväntade, att ny förståelse kan uppstå. Det fordras att vi törs lämna ut oss, lämna från oss och låta oss bli berörda. Att tålmodigt, ihärdigt och nyfiket, lyssna in vad andra vet och tycker.

På universitetet i Bodö, har man inrättat två tjänster, som tillsätts på erfarenhetsbasis. Det innebär att man ska ha varit patient, missbrukare eller annan ofta besvärligt åstadkommen erfarenhet av vård och behandling. (Visst var det så du berättade, Rolf Sundet?)

Vidare var det återkommande uppmaningar om pausens betydelse. Vi befann oss i Tom Andersens själsliga landskap och bara 50 kilometer från Tromsö. Hans numera evighetslånga paus präntades in i oss. Som före detta storstadsbo, Stockholm, blir jag lätt otålig men måste medge att pausen är viktig. Fast det kan bli segt med alla dessa pauser, för att det sagda ska kunna sjunka in. Det blir inga bra gräl, hetsiga diskussioner, om det ska vara en paus mellan varje inlägg. – Just det, skulle väl Tom säga efter ett tag.

Forska, annars begår du ett brott mot mänskligheten. Visa, publicera dina resultat av behandling. Samtala, öppen dialog, det systemiska hjälper och botar, vilket måste spridas och visas. Gnäll inte på politiker och beslutsfattare. De gör sitt jobb och vaktar våra skattepengar. Ge dem underlag, bevis och statistik, för att den här typen av bemötande och behandling fungerar bra. Det behöver inte vara på den gängse akademins villkor. Sammanställning av behandlingsresultat kan ske skäligen enkelt. Vill du inte göra det själv, be studerande vid närmaste

universitet om hjälp. Där finns duktiga studenter, kompetenta handledare, som vill ha praktikuppgifter från verkligheten utanför. Särskilt sådana uppgifter som kan komma till användning.

Juniseminariet var som en jättelik gruppterapi, tyckte en del. Ibland som i filmen Gökboet, med en syster Ratched, som ledde vår diskussion. Hos oss hette hon Magnus och skötte det bra. Som det kan vara när man går i terapi, skiftar humöret och känslan. Ibland kändes det strålande begåvat, insiktsfullt och meningsbärande. Andra stunder, korta, kunde känslan rasa ner i boten. Systemiskt snömos, bara vänligt och uppskattande, vad som än sades och dessutom inte på mitt eget svenska språk. Som en berg- och dalbana i bipolaritet.

Att bli berörd, återkom flera gånger. Då avsågs nog inte när den där långa mörka, som med en vacker kvinnas självklarhet, rörde vid min axel när Sommaröyavården Kjell-Ove sjöng om fyrlyuset som visar vägen ut och hem. Det som avsågs med att bli berörd, var att låta andras berättelser och erfarenheter komma in under skinnet och ändå längre. Märker att jag har lite svårt för ordet patienter i det här sammanhanget, fast det var de som avsågs. Själv hade jag lite huvudbry med henne som presenterade sig som före detta patient. Samtidigt blev jag nyfiken, vad diagnos etc. En nyfikenhet som inte är så juste, kanske rentav lite ful. Hade lust att föreslå henne, att presentera sig som en som har användarerfarenhet av psykiatri. Men det kanske mer handlar om mina dilemman kring oss behandlare och de andra vi behandlar under olika etiketter, patienter, klienter och andra avstånds-beteckningar. De flesta av oss har varit patienter, eller kommer att bli, om vi får förmånen att åldras och dö långsamt.

Det var gott, välgörande, häftigt, när Astrid Eiterå som värdinna för ett seminarium, hade en panel med akademiker, en filosof, en före detta patient (!) och en sjuksköterska. Alla värda, med olika erfarenheter, kunnande och perspektiv. En idé för nästa Juniseminarium, är

att ännu mer låta brukarerfarenheten komma till tals. De som är de verkliga experterna, på hur vi klarar våra sysslor, yrken och försök till lindring och bot.

Nästa Juniseminarium skulle kunna äga rum vid Abisko turiststation. Med en salig blandning av former, plenum, smågrupper och temavandringar på fjället. Nattdiskussioner vid liftens toppstation på 1 000 meters höjd. Det enda jag skulle vilja undvika, är den ljudnivå som 140 lyckligt närvarande människor utgör vid en festmiddag. Tack och lov spelades EM-fotboll på TV, England – Ukraina och Sverige – Frankrike samtidigt. Då gick det att smita till TV:n lite nu och då, hävdande ett nyvaknat fotbollsintresse. Detta för att inte framstå alltför oartig och smita från de trevliga bordsgrannarna från BUP i Bodö.

Sista dagen, den tredje, innan den utsökta maten vi bjöds, bestod den inre cirkeln av åtta kvinnor. Dessförinnan hade männen oftast varit i flertal. Visserligen fina män, inkännande och allt det där. Ändå, kvinnorna hade förberett, planerat, organiserat och skött allt förberedelsearbete. Fast det fanns visst med en Magnus också, i förarbetet, berättade en av kvinnorna generöst.

Det jag uppskattade var att två filosofer fick härja ganska fritt, att Jakko Seikkula spände de stränga finska ögonen i oss och krävde; -forska! Att så många röster hördes, att möten uppstod och relationer skapades. Blev nog extra förtjust i de kvinnliga stämmorna, som ofta var nära, utan besvärande avstånd mellan intellekt och känsla. Det fanns män som var så också.

Om någon skulle fråga mig om det vackraste ord jag vet just nu, skulle det bli Juniseminariet!

Nästa år fyller Juniseminariet 30 år. Tur för dig om du är med. Särskilt om det blir i Abisko!

Hälsning och tack!

Örjan Tirén

PS På svenska brukar man säga; ”en lisa för själen” om något mycket välgörande, hänförande. På danska verkar man kunna förkorta det hela till ”lisa”. Hur ni gör med ”lisa” på norsk vet jag inte.

Tankar efter ett upprop

I senaste SFT hade tre kollegor, Hardy Olsson, Bengt Weine och Ulf Hagström, skrivit ett upprop för att komma fram till en gemensam definition av systemiskt tänkande. Oj, någon beskriver det som jag befinner mig i - ett systemiskt synsätt. En chans att skapa ett sam - förstånd. Det här måste jag läsa!

Jag möter en knastertorr text, abstraherad från varje tillfälligt sammanhang. Tungt, jag lägger den ifrån mig, Inte förrän jag sitter med en stukad fot tar jag fram den igen, bestämmer mig för att ta mig an de färglösa och utslätade orden, för uppriktets ärende är ju faktiskt viktigt.

Snart blir jag intresserad av de distinktioner som blivit formulerade. Att skilja ut systemiskt tänkande från systemtänkande i allmänhet - att det i en systemisk begreppsvärld inte finns en oberoende iakttagare - går att känna igen i den fortsatta texten om förändringsarbete på systemisk grund. Att systemiskt tänkande betonar helhetssyn i stället för dualism och reduktionism blir däremot lite mer diffust i min läsning av de antaganden som följer.

Helhetssyn är för mig ett icke-begrepp, vilken psykosocial verksamhet säger sig inte stå för en helhetssyn? Det speciella med att jag tillåter mig själv att ta in ett systemiskt förhållningssätt är att det kan ge mig andra möjligheter att hantera komplexitet, att våga vara kvar, att kunna handla medvetet, i motstridiga och töckniga situationer. Systemiskt tänkande och förhållningssätt gör det möjligt att greppa mer komplexa helheter i människors liv och verksamhet, helheter som annars flyr undan och inte blir sedda eller hanterade. Själva skälet till att vi sliter med de krångliga begreppen och söker beskrivningar av det som kan hjälpa oss att vara mer ögonblickligt deltagande, är väl att vi annars riskerar att missa just det där som kan få ett samtal att leva, få en situation att vända.

De antaganden om människosyn och etik som uppoppet tar upp som grund för professionellt förändringsarbete är till synes självklara. Jag uppskattar att utvärdering av konsekvenser av teorier och metoder i arbetet tas upp som en

konsekvens av människosynen. I den dominans av individfokuserade beskrivningar som gäller i både teori och praktik, tycker jag att man också kan betona att systemiskt arbete underlättar för att människor blir sedda och respekterade inklusive de relationer och de livsförutsättningar som gäller för dem.

Jag läser just nu Andreas Malms bok om de ekologiska konsekvenserna av oljeutvinning, med den säregna titeln Det är vår bestämda uppfattning att om ingenting görs nu kommer det att vara för sent (Atlaspocket 2009). Vår gamle bekant Maturana dyker upp i boken med idén om autopoiesis, att det som kännetecknar levande system är att de är självorganiserande. Andreas Malm får behov av att komplettera den principen med ett nytt ord, exopoiesis: det som kännetecknar levande system är också att de påverkar sin omgivning, även genom att bara finnas till. För att ta in de bio-psyko-sociala verkligheter som är aktuella för oss, och för de människor vi möter i arbetet, behöver vi hålla en

bred repertoar av systemiska redskap. Vi behöver också skriva och prata om det vi gör, i alla sammanhang där vi har en chans, och på så vis ta ansvar för de system vi har del i.

Ibland får systemisk familjeterapi kritik för att det handlar så mycket om det terapeutiska mötet, och att andra viktiga möten i vård och socialt arbete inte kommer i fokus. Då har man kanske glömt att psykoterapi före familjeterapi var något som ägde rum i hermetiskt slutna rum. Familjeterapins pionjärer, med filmer och speglar och allsköns stökiga paneldemonstrationer, gjorde människors samtal om sina ömsesidiga bekymmer till något som hade en mycket bredare relevans än det "strikt terapeutiska". Där finns ett systemiskt mod att inspireras av.



Kerstin Hopstadius

LIFESPAN INTEGRATION CONNECTING EGO STATES THROUGH TIME



Välkommen till Workshop i Lifespan Integration, Stockholm 2013
Beginning Workshop - Level I, 16-17 februari 2013 med Cathy Thorpe, Trained Lifespan Integration Therapist, www.cathythorpe.com
Advanced Workshop - Level II, 26-27 april 2013 med Peggy Pace, Licensed Marriage and Family Therapist, www.lifespanintegration.com
Lifespan Integration är en unik metod som ger dig nya redskap att hjälpa människor som kämpar med konsekvenser av försummelse och traumatiska upplevelser. Lifespan Integration möjliggör en aktivering av människans egen inneboende förmåga att komma vidare i livet utan att re-traumatisera. Metoden är användbar i arbete med barn, ungdomar, vuxna och par. Utbildningen är öppen för grundutbildade eller legitimerade psykoterapeuter och terapeuter med annan utbildning och erfarenhet som bedöms som likvärdig.
Avgift för Lifespan Integration Beginning Workshop: tidig anmälan 3 400 kr (inkommen före 1 dec 2012), sen anmälan 3.800 kr. Repetition 2.700 kr.
Avgift för Lifespan Integration Advanced Workshop: tidig anmälan 2.900 kr (inkommen före 1 feb 2013), sen anmälan 3.300 kr. Repetition 2.400 kr.
Kurslokal: Magelungens behandlingscenter, Bondegatan 35, Stockholm
Mer information och anmälan se www.lifespanintegration.se
Organisator: Arbetsgruppen för Lifespan Integration i Sverige genom Charlotta Lindahl, leg psykoterapeut, charlottalindahl@gmail.com, +46 707 97 07 90
Först till kvarn gäller – begränsat antal platser.
Utbildningen hålls på engelska.

Från Bateson till anknytning

Under tidiga hösten 2011 har två händelser ägt rum vilka berör familjeterapin i Sverige. I Visby hölls i augusti en nordisk familjekongress och Nora Bateson, yngsta dotter till Gregory Bateson som är ute på en världsturne med sin film om och med sin far, Gregory Bateson. Hon besökte Stockholm i början på september.

Bateson var biolog, genetiker och antropolog som bidrog till utvecklingen av cybernetiken och systemteorin. Han deltog i utformandet av den första formuleringen av en samspelmodell, dubbelbindningshypotesen, som underlättade förståelse av schizofrent beteende. Han myntade begrepp som Mind och ”information är en skillnad som gör skillnad”. Bateson låg också bakom en av den kliniska familjeteorins centrala teser, ”patologin finns i systemet inte hos individen”.

Detta antagande styrde i stor utsträckning – på gott och ont – familjesyn och familjeinterventioner inom barn- och ungdomspsykiatri från slutet på 1960-talet in på 80-talet.

Symtombärandens beteende tänktes reglera samspelet i familjesystemet, parallellt till hur symtomet i den psykodynamiska teorin tänktes reglera intrapsykiska konflikter. Så småningom stod det allt mer klart att i ett patologiskt fungerande familjesystem kunde det lika väl vara individuella svårigheter som ”skapade” systemet som tvärt om.

Jag tycker det är intressant att lyfta fram denna historiskt centrala därför att den är ”död”, inte som tankemodell i sig utan som bas för familjeterapeutiska interventioner. Det finns få behandlare inom BUP som numera tar reda på hur barnets symtom reglerar samspelet i ett dysfunktionellt familjesystem. Ur teoretisk synpunkt det möjligen likvärdigt med att psykodynamiska psykoterapeuter skulle sluta att intressera sig för om inre känslomässiga konflikter ligger bakom individuella symtom eller om kognitiva terapeuter skulle sluta undersöka om dysfunktionella tankar ligger bakom depressiva symtom. Kanske är den största förlusten för barn- och ungdomspsykiatri inte om perspektivet ”patologin finns inte hos individen utan i systemet”, utan om perspektivet att problematik i ett delsystem ska ses utifrån dess position i övergripande sys-

tem skulle falla bort. Då försvinner ett viktigt redskap att förstå dynamik i personalgrupper, behandlingsavdelningar eller BUP kliniker sedda i ljuset av övergripande sjukvårdssystem.

Det tycks numera finnas en rörelse bort från fokus på hela familjen eller för all del också från det probleminducerande systemet mot arbete med delar av familjesystemet. Man har numera andra teoretiska infallsvinklar på familjeproblematik, språksystemiska, narrativa och på senare år också pedagogiska. Det är inte så att man inte inser att ”problem i familjen” skulle vara involverad i barnets problematik men man inriktar sig ofta på att se föräldrarna som en resurs, inte sällan med god effekt. Förvånansvärt ofta fungerar samspelets paradoxen ”ni har alls ingen del i att ert barn har fått symtom, men ni är helt avgörande för att symtomen ska försvinna”.

Att klarlägga och arbeta med patologi på övergripande familjmönsternivå är krävande och tidsödande och för all del ofta inte nödvändigt. Föräldrar är heller ofta inte motiverade att på djupet granska en eventuell relationsproblematik, framförallt inte om de inte kan se hur denna problematik kan kopplas till barnens symtom.

Kanske andra faktorer spelar in när det gäller förskjutningen i perspektiv, minskande tid och kanske också gradvis minskade kvalificerad familjeterapeutisk kompetens vilket kan skapa en ohelig allians med föräldrars — mycket begrip-liga — tveksamhet mot att borra i sina relationsproblem.

Kan det finnas en risk att vi med tiden skulle kunna komma tillbaka till situationen före den systemiska familjeterapins inträde på arenan i slutet av 1960-talet, präglad av att en eller två behandlare, läkare och psykologi/socionom tillsammans med ytterligare två vuxna, föräldrarna, växelvis tittade på det problematiska barnet, växelvis på varandra

och skakade på huvudet inför frågan ”vad lider han/hon av egentligen”

Så till den Nordiska kongressen vilken samlade mer än 800 entusiastiska deltagare. Lyssnade man ”på stan” på kongressdeltagarnas åsikter tycktes en uppfattning och erfarenhet vara att den kvalificerade familjeterapin på många håll i landet är på väg ut ur barnspsykiatri och snarast återfinns inom socialtjänsten och en förvåning över hur effektivt den medicinska modellen tycks vara på väg att ta över inom barn och ungdomspsykiatri som numera ska syssla enbart med barns och ungdomars psykiska sjukdomar, gärna i ett neuroperspektiv.

På kongressen presenterades dock arbetssätt som tycks öppna för kvalificerade, teoretiskt väl underbyggda arbetssätt med familjer inom BUP. Jag tänker då främst på den anknytningsbaserade familjeterapin (ABFT) som har goda möjligheter att bli en bra och mera realistisk bas för familjearbetet än den klassiska systemteorin framför allt när det gäller familjer med tonåringar.

ABFT innebär att man arbetar med anknytningsrelationen mellan tonåring- och föräldrarna. Bakom tonåringars depression och förmodligen även bakom andra symtom finns många bidragande faktorer var av en av de tyngsta är en dysfunktionell anknytning.

Reparation av anknytningsrelationen mellan föräldrar och tonåringar visar sig i RCT studier ha god effekt på depressionen. En sådan reparation kan möjliggöras om tonåringar kan stödjas i att berätta om det som plågar dem mest för sina föräldrar. En del i denna plåga är ofta frustrerande erfarenheter av att föräldrar inte lyssnat, inte brytt sig eller agerat kränkande. Att åstadkomma ett delande av sådana erfarenheter kan vara en mycket krävande process. Parterna behöver vara överens om att det finns en klyfta mellan dem. Föräldrar och tonåringar måste var för sig motiveras och stödjas, tonåringen att våga berätta trots tidigare besvikelser (och fasadekvata behov av emotionellt avstånd till föräldrarna), föräldrarna måste få stöd att orka lyssna utan att gå i försvar eller komma med anklagelser mot tonåringen. Föräldrarna behöver ofta få hjälp att utforska anknytningen till sina egna föräldrar under barndom och tonår.

I detta arbete finns en rad teoretiskt praktiskt viktiga utgångspunkter. Man ser föräldrarna som en resurs. Det är framför allt tonåringens möjligheter att få stöd och tröst i utsatta lägen som adresseras, tonåring och föräldrar ha skilda meningar och konflikter i andra avseenden.

Kunskapen om att relationskonflikter ofta ligger bakom barns och ungdomars symtom tas tillvara på ett fokuserat och avgränsat sätt. Kunskapen om att föräldrars egna smärtsamma erfarenheter som barn påverkar deras föräldraskap tas också tillvara på ett fokuserat sätt då man arbetar med föräldrarnas anknytningserfarenheter.

Erfarenheten att konflikter mellan föräldrar kan påverka barnen tas tillvara indirekt då föräldrarna kan få större

förståelse för varandra genom större kännedom om varandras utsatthet i barndomssituationer av bristande tillit och otrygg anknytning. Arbetsättet kan också bidra till att balansera upp den överdrivna fokuseringen på tidig autonomiutveckling som kännetecknar vissa västerländska kulturer, inte minst den svenska.

En annan metod som kan ha tydlig familjeanknytning är TA, (Therapeutic Assessment), utvecklad av Steven Finn i Austin Texas. Grundtanken är här att så långt möjligt involvera patienter och klienter i alla delar av bedömningar som ska göras, tester, observationer, sammanfattning av utredningsresultat med mera. Detta förfaringssätt har visat sig ha rymma en stark terapeutisk potential — utredningen blir i sig en terapeutisk

intervention. Denna utredningsmetodik baserad på transparens och delaktighet kan tillämpas på barn- och ungdomspsykiatriska utredningar, med exempelvis neuropsykiatriska frågeställningar. Föräldrarna inbjuds att vara närvarande vid testningar och intervjuer och kan löpande delta i resonemang om upplägg, fynd och dess tolkningar. Barn och föräldrar kan få sina egna frågeställningar besvarade inom utredningens kontext. Förutom att metoden är etiskt tilltalade kan den delvis överbrygga gapet mellan utredning och behandling av till exempel ADHD .

Björn Wrangsjö
(Tidigare publicerad i BUP divisionen i Stockholms interna; "Glimtar från forskningsfronten" hösten 2011)

Rikskongress på lyx-spa

RIKSKONGRESS 2013 09 05-06 på lyxigt SPA hotell i YSTAD-YSTAD SALTSJÖBAD!

Lokalföreningen i Södra Sverige (SSFFT) har tagit på sig uppgiften att organisera nästa års kongress och börjar nu planera för den! Vår målsättning är att kongressen ska visa upp familjeterapi i Sverige som ett KALEJDOSKOP med varierade former, färger, innehåll och ideologi.

Vi har tänkt oss fem olika förgreningar på det familjeterapeutiska trädet: arbete inom socialtjänsten, skolan, pediatriken och barnpsykiatri, (offentligt och privat), forskning och utvecklingsarbete samt utbildning och handledning.

MEN mycket beror på **DIG!**

Vi i styrelsen skapar ett kontext, organiserar och planerar och **DU** kommer med innehåll! Vi hoppas på att alla därute vågar komma och berätta om vad som ligger dom varmt om hjärtat och detta i en tid när mycket ju är rätt kärvt för familjeterapi som idévärld.

Så börja nu fundera på vad du vill berätta om, lägg in datumen i din almanacka och sök **PENGAR!**

För styrelsen i Södra Sveriges förening för systemisk terapi och familjeterapi

Ulf Korman ulfkorman@comhem.se

Att bada bland familjeterapeuter

Den första finska familjeterapikongressen ordnades för 10 år sedan. Den 15-17.3.2012 var det dags för den fjärde kongressen, som denna gång gick av stapeln i Turku/Åbo med temat familjeterapi och kultur. Denna gång var det Egentliga Finlands distriktsförening som stod för arrangemangen. Kongresserna har blivit ett tillfälle för finska familjeterapeuter att få en översikt om arbetsmetoder och aktuell forskning i Finland. Till Finska familjeterapiföreningen hör 1800 medlemmar, varav nu således en tredjedel deltog i kongressen!

Tema för plenarierna i år var att förmedla upplevelser och skapande lösningar.

Familjesociolog Heli Vaaranen talade om familjetrender på 2000-talet. Hon lyfte fram skilsmässotrenden och hur den påverkar de berörda. Det är viktigt att meddela om viljan att skiljas på ett korrekt sätt och att man tydligt förklarar varför man vill skiljas så att den andra parten kan förstå och försonas med motivet. Det är bra att reservera tid för förhandling och att föräldrarna i bästa fall kan hitta en gemensam berättelse för barnen. Barnen behöver få tillåtelse att älska båda sina föräldrar. Idag slutar också helt "vanliga" äktenskap i skilsmässa. Enligt Vaaranen kan detta bero på en bristande jämlikhet i relationen där kvinnorna hör till proletariatet och männen till eliten. Detta leder till slitsamma gräl. Ofta är "skilsmässosamtal" första gången man samtalar ordentligt. 2000-talet handlar också om barnlöshet och uppskjutna graviditeter i väntan på rätt tidpunkt för familjebildning. Vi lever också i en tid som ger tillfällena till dubbelliv. Dagens 30-åringar har dåligt självförtroende gällande parrelationer och drar sig för att förbinda sig och att bära ansvar. Att leva i en värld med terrorhot föder ett behov att leva här och nu. Man förhåller sig till parrelationen som till en investering, man väger satsning mot vinst.

Professorerna Jukka Aaltonen och Marja-Liisa Honkasalo reflekterade kring kultur och god vård.

Aaltonen definierar mental hälsa som ett tillstånd av balans mellan individen och omgivningen. Han ser på individen, familjen och samfundet som hälsoenheter. Familjeterapi har en samhällslig funktion där man kan vårda individen genom familjen och kan upptäcka underliggande vårdbehov via den medlem som kommer för behandling. Man kan

också förebygga mentala problem genom att behandla hela familjen och påverka ett vidare socialt nätverk. Familjeterapi förstärker även effekten av andra terapiformer. Familjeterapi är mindre stigmatiserande eftersom den utgår från ett salutogenesperspektiv och den är en demokratisk vårdform. Familjeterapi skapar även ett socialt kapital, där flera personer får redskap för interaktion. Aaltonen talar om olika sätt att gestalta familjeterapikultur: man kan se det som en linear kausalitet där familjens interaktion förorsakar eller förebygger mental ohälsa hos den enskilda individen. Man kan också se olika element av friskhet eller sjukdom lindade om varandra som ett rep. Aaltonen föredrar nu att se det mera som ett mycel, där ingenting börjar eller slutar någonstans, där varje plats är centrum och allt är i kontakt med allt annat, vilket ger en föränderlig mångfald, där man kan ha vem som helst som utgångspunkt för en terapi och olika ingångar skapar en möjligheternas kultur.

Honkasalo talar om att familjen idag har blivit "global". Via media har det globala blivit en del av vår lokala vardag och verklighet. Invandring har skapat ett mångkulturellt samhälle, som förändrat vår traditionella uppfattning om familjen som enhet, där familjen inte är en enhet med två föräldrar och där släktskap inte baserar sig enbart på blodsband. Vi upplever också en trend av "nyfamilism", där människorna börjar sätta familjen i fokus och mödrarna sköter sina barn hemma. Honkasalo talar även om den queera (mot strömmen) familjeuppfattningen, där olika familjesammansättningar blir vanligare och kärnfamiljen börjar bli ett undantag. Familjen som kategori är i ett flöde av förändring, som utmanar oss att fundera kring begrepp som frisk-sjuk och förhållandena mellan samhälle, kultur och mental hälsa.

I det tredje, avslutande plenariet, fick vi ta del av daghemsbarns syn på familjen och barn- och ungdomsförfattare Kari Levola funderade över hur vuxna klarar av att leva sig in i barnets perspektiv. Ett team reflekterade sedan över sina minnen av läsupplevelser i barndomen i ett familjeperspektiv.

Under tre dagar kunde man välja bland en mångfald workshops gällande olika pågående projekt, arbetsmetoder, forskningsprojekt och olika teoretiska synsätt.

Själv deltog jag i en workshop av Pertti Hella, som gjort semantiska analyser över skitzofrenipatienters tal och konstaterat att deras förmåga att uttrycka sig begripligt påverkas positivt av att närstående är med i diskussionen. Han anser på basen av sin erfarenhet att intervjuer vid akut relaps inte bör göras utan närstående med. De närståendes närvaro hjälper att förstå det "lösryckta", att förankra det i det verkliga livet och bygga broar i kommunikationen.

I en annan workshop delade Janne Kurki med sig av den franska filosofen Alain Badiou's tankar och sökte en metateori för familjeterapi i hans tankar. Kurki talar om sanningens betydelse och att förändringsprocessen ligger i sanningen och att familjeterapi handlar om en sanningprocess. Familjeterapi börjar i ett krav på förändring, där det är viktigt att förändringen sker på ett värdigt sätt. En mänska som förlorat sanningen förlorar även sin värdighet. I psykoterapi behandlar man sanningen inom de gränser som är tolerabla för klienten. Man skapar en sanning som förändrar situationen. Terapeutens roll är att man inte talar för mycket eller för litet sanning. Kurki talar om att familjen bygger på en begynnande händelse, som skapat familjen. Det är lojaliteten till denna händelse som håller ihop familjen. Då familjen kommer i terapi är utgångsläget att någon har börjat ifrågasätta denna begynnande händelse. Den andra händelsen i familjen blir då att "så här kan det inte fortsätta" och lojalitet till denna händelse är det som håller igång terapi-processen.

Jag fick också höra intressanta erfarenheter av gruppterapi för par och familjer som en slags självhjälpsgrupper, men med familjeterapeuter som ledare. Man använde en reflektiv metod där deltagarna fick turas om med att diskutera och lyssna.

Vi fick också bekanta oss med hur använda menatlisationsmetoder i familjeterapi. <http://ucl.ac.uk/psychanalysis/unit-staff/anthony.htm>

Det var en intensiv och uppiggande upplevelse att i tre dagar vara omgiven av idel familjeterapeuter, som delade med sig av sitt kunnande, sina reflektioner och tankar. Att Svenska föreningen för familjeterapi vill vara delaktig i den finska familjeterapikongressen uppskattades också stort.

Rigmor Laurén
familjeterapeut
jobbar för tillfället som socialкуратор inom
vuxenpsykiatri i Åland

Inbjudan till 2-dagars workshop i Stockholm, med Maggie Carey, Narrative Practices Adelaide, Australien



Maggie Carey är en av förgrundsgestalterna inom den narrativa terapin. Hon samarbetade med Michael White och driver ett institut i Adelaide. Utöver arbetet som narrativ terapeut är Maggie en uppskattad föreläsare och utbildare världen över. På årets Narrativa kongress i Köpenhamn är hon en av huvudtalarna. Se www.narrativepractices.com.au.

Hur stöder vi barn som möter problem hemma, i skolan och med kamrater? Hur kan vi hjälpa familjer eller par som kämpar med svårigheter i sina förhållanden? Hur bemöter vi människor som kämpar med traumatiska upplevelser eller upplever våld i nära relationer? Den narrativa praktiken ger oss möjlighet möta varje individ på ett för denne stärkande sätt. Under *två dagars workshop i Årsta Folkets Hus* får du öva narrativa förhållnings-sätt och pröva hur du kan använda dem i ditt dagliga arbete med människor; barn, vuxna och i familjer. Du får tillfälle att tillämpa det narrativa arbetssättet via praktiska exempel, övningar och samtal.

Tid: 10–11 september 2012, kl 9–16

Plats: Årsta Folkets Hus

Kursspråk: engelska

Kostnad: 1.600 kr för båda dagarna (+ moms 400kr). I kostnaden ingår för- och eftermiddagskaffe.

Anmälan: bindande anmälan via mail kari.kamsvag@telia.com.

Ange namn, mail- och fakturaadress



För mer information:

Kari Kamsvåg Magnusson 070-7149737 kari.kamsvag@telia.com

Johan Wallmark 070-8192277 jwallmark@gmail.com

Ismini Wikström 0704-530765 ismini.wikstrom@telia.com

www.stockholmsinstitutet.se



LISA MÖTER INGEN BARBARA

Barbara heter den tyske regissören Christian Petzolds senaste film, som vann regipriset vid Berlinfestivalen i vintras. Barbara heter också filmens huvudperson (exakt och känsligt spelad av Nina Hoss). Hon är läkare, mellan 35 och 40, har tvingats lämna sin befattning vid det ansedda Charité-sjukhuset i Berlin och placerats på en landsortsklinik för att hon ansökt om utresetillstånd till väst. Vi är i DDR, det är 1980. Att vilja lämna landet är illojalt och motiverar särskild kontroll via hemliga polisen, Stasi.

På sjukhuset dit Barbara förvisas arbetar en varm, sympatisk och synbarligen kompetent jämnårig kollega, André. Möjligen har han i uppdrag att lämna rapporter om Barbara. På (sannolikt) goda grunder misstänksam håller Barbara både André och de andra kollegorna på kyligt avstånd. Typisk Berlinhögfärd, tycker landsortskollegorna.

Men hon är en skicklig läkare, och när Stella, tonåring hämtad av Volkspolizei efter rymningsförsök från arbetsläger, kommer till sjukhuset är det Barbara som ser meningssymptomen bakom allt fåktande och skrikande. Stella får förtroende för Barbara och man kan anta att Barbara känner någon slags gemenskap med Stella, som också vill lämna "det här skitlandet".

Ensamma cykelturer på kvällarna, någon gång för en hemlig träff med älskaren från väst. Flyktplanen är klar, pengarna ordnar han, och när hon kommer över till väst ska hon inte behöva arbeta, lovar han: han tjänar så det räcker för båda. Han tycks inte uppfatta att Barbara ser mindre självklart uppskattande på den omsorgen. Hans arbetskamrat från västsidan passar på att förgylla östbesöken med, får man förmoda, tidsbegränsade affärer med yngre kvinnor. Barbara träffar en av dem, en ung

tjej som är helt förhäxad av utbudet i en västtysk postorderkatalog över ringar och andra smycken. "Vilken ring vill du ha i present" frågar hon Barbara.

Naturligtvis blir allt mer komplicerat än vad som tänkts. André är möjligen rapportör, kanske mot sin vilja. Han har också sin historia, som förklarar varför han är där han är (om nu inte alltihop är påhittat). Han är en duktig och engagerad läkare, och han är egentligen väldigt (möjligen alltför) trevlig. Hans analys av en Rembrandttavla kan få vilken kritiskt tänkande människa som helst att smälta.

Sätt in allt detta i en miljöskildring som är perfekt, på typiskt Petzoldskt sätt. Det här är inte ett försök att skapa en gritty-realism-närvarokänsla i det gamla slitna öst. Här finns Trabanterna, de nergångna husen, rälsbussarnas minimistandard av komfort. Men det skildras stiliserat, som om vi var i ett DDR-museum. En sen kvällsspårsvagn skramlar fram längs en dåligt upplyst gata, lysande i klara färger som om den var hämtad ur en Edward Hoppermålning. Ödsligheten är inte bara ett östfenomen.

Barbara har, så klart, kommit att jämföras med De andras liv, filmen som skildrade några livsöden i teaterkretsar i forna Östberlin, mot fonden av en omänsklig (men inte ofelbar) makt- och kontrollapparat. Naturligtvis finns det fortfarande ett sug efter bearbetning av den långvariga delningen av Tyskland i två väldigt olikartade statsbildningar. Men att kritisera den kommunistiska diktaturens förtryck är i dag att slå in en öppen dörr. Och visst kan man konstatera att det fanns sådant som var bra också på östsidan – dagis, jämställdhet, närheten människor emellan (ja – om man kunde lita på varandra) – men inte ens det är kontroversiellt längre.

Som jag ser Barbara använder sig Petzold av DDR-miljön för att den gör

vissa saker väldigt tydliga. Att vi, också i en situation av ofrihet, har någon slags valmöjlighet. Att inga omständigheter är alldeles entydiga. Att man oavsett ofrihet kan välja att följa sin egen moral, som inte måste vara bara ett avståndstagande från förtrycket. Barbara frågar André om han lånar sig till att hjälpa skitstövlar (han behandlar en Stasiofficers döende hustru med frikostiga doser morfin). "När de är sjuka", svarar André.

Inget blir som det var tänkt. Barbara tar i en avgörande situation ett beslut, förverkligar sin frihet, på ett sätt som hade kunnat återfinnas i en bok av Camus – så till den grad lyfts den enskildes möjlighet att välja, och ta ansvar för sitt val fram. Därför handlar, för mig, Barbara mindre om hur vi alla kan glädjas åt att DDR-diktaturen är bortspad, än om hur vi, var och en, i stort och smått, relaterat till globala orättvisor, till skatteplanering eller till vardagliga mellanmänniska situationer har friheten välja – eller låta bli – att handla ansständigt, att ta ansvar för våra val, och därmed våra liv.

En annan aktuell film berör på ett annorlunda sätt just de här frågorna. Amerikanske Kenneth Lonergan gjorde för drygt 10 år sedan independent-succé med den charmiga *You can count on me*. Den nya filmen, *Margaret*, är en återkomst med förhinder. Producentproblem försinkade premiären mer än 6 år, och först med DVD-versionen, som släpptes nyligen, har filmen kunnat visas i något så när den form som Lonergan tänkt. Väntar man sig något i stil med förra filmen kan de 3 timmar Margaret tar i director's cut-versionen kännas rätt krävande. Mycket beror det på att huvudpersonen, tonårstjejen Lisa (formidabelt gestaltad av Anna Paquin), nästan genomgående är



Barbara

jobbig och odräglig. Inte precis receptet för publikframgång.

Lisa, på hopplös jakt efter en cowboyhatt på Manhattan, får plötsligt syn på en sådan – på huvudet på en busschaufför. Hon springer efter, hoppar och vinkar, distraherar chauffören, som missar ett röd ljus. En påkörd kvinna förblöder (i alldeles gräsligt realistiska bilder) i Lisas armar. Lisa förhörs av polisen om omständigheterna. Det var grönt, ljuger hon. Han körde mot grönt.

Varför ljuger hon? För att mildra sin skuld? Skulden för olyckan? Eller gentemot chauffören? Resten av filmen handlar om Lisas brottnings med detta. Hon försöker lägga tillräkta, komma i kontakt med chauffören, dra igång en process – och allt blir fel. Hennes moralvånda möts av juridiska spetsfundigheter, egoism, likgiltighet, fackligt maktspel, hysteriskt påhejande och bara ren trötthet, allt mot bakgrunden av krångliga relationer till separerade föräldrar, obalanserade förhållanden till lärare och kamrater, tonårstypiskt kategoriska ställningstaganden och allmänt maximalistiskt tänkande. Det hela simmande i ett hav av narcissism, som, får man tänka sig, säger något om samhället och kulturen också, inte bara om Lisa.

För det är inte bara Lisa som är grotesk i sin självupptagenhet. Inte någon av dem som finns runt henne äger ett minimum av moralisk resning. Ingen är kapabel att ta ansvar. Mamman, framgångsrik skådespelare men också med en tilltagande panik över att vara medelålders och ensam, och vars glansnummer är att hon kan imitera en gråtande baby. Pappan (spelas av en förödande träffsäker Lonergan) som har hur många schyssta fraser som helst för att, utan att yttra ett ord han skulle kunna anklagas för, telefonledes förmedla till dottern att han egentligen skiter i henne och mest vill att hon lämnar honom i fred. Matt Dillons hållningslöse, vagt charmige lärare, med valhänta åtbörder som hade kunnat betyda att han brydde sig om han nu varit kapabel till det. Och så vidare. Här finns ingen, verkligen ingen, att luta sig emot i denna skildring av människor i New York bara något år efter 9/11.

Låter alltihop dystert? Det är det. Så även om jag inte är svag för tårfyllda slut är jag tacksam för att den här filmen får sin upplösning med en slags försoning, till underbar operamusik. Kanske, tänker jag, handlar Lonergans film om att också de vackraste och mest tilltalande

programförklaringarna – att ta ansvar för sitt liv och sina val, att behandla andra som man själv vill bli behandlad – får sin begränsning av att vi, de flesta av oss, inte klarar av det, åtminstone inte i alla lägen. Kanske mycket mindre ofta än så. Och blir vi alltför plågsamt klara över det, och försöker ställa tillräkta det som blivit fel, kan det bli att vi bara trasslar till allting ännu värre. Så mynnar den här egendomliga filmen, där man egentligen inte gillar en enda av personerna, ut i en märkligt saklig känsla att det som återstår är att vi måste ta hand om varandra – inte för att vi gjort oss förtjänta av det, bara för att det här är ungefär så bra det blir.

Barbara gick upp på en del svenska biografier i augusti och kan kanske ses fortfarande (än en gång får man skicka en tacksamhetens tanke till Folkets Bio!). I oktober släpps den på en tysk DVD med engelska undertexter (www.amazon.de). Vill man se Margaret får man nog ladda ner eller se i DVD-format. Det finns en engelsk DVD (region 2, samma som svenska DVD, www.amazon.co.uk), director's cut-versionen. Den har engelsk textning.

Göran Nordström

Processinriktad värdegrundsdialog kan förebygga hedersrelaterat våld och förtryck

Av Eva Ohlsson, ungdomsprojektet SKRUV

Det är fullt möjligt att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck, tvångsäktenskap och könsstämpning genom att bedriva ett processinriktat värdegrundsarbete riktat till föräldrar. Genom öppna och tillitsfulla samtal ur ett mångkulturellt perspektiv med barnens bästa i centrum kan vi motverka utanförskap, subkulturer och kriminella gäng och istället bidra till ökat inflytande, delaktighet och känsla av sammanhang.

Som projektledare för ungdomsprojektet SKRUV har jag mött över 6000 barn och ungdomar på ett 40-tal olika skolor under de senaste femton åren. Jag har arbetat med utbildningar, processinriktat värdegrundsarbete och handledning av skolpersonal, poliser, socialsekreterare och ideella organisationer och

finansierades av Allmänna Arvsfonden och Länsstyrelsen i Halland fick jag möjlighet att undersöka livsvillkoren för barn, ungdomar och familjer i socialt och ekonomiskt segregerade miljöer som präglas av starkt patriarkala, religiösa och kollektivistiska värderingar. Det som blev oerhört tydligt var hur ungdomars identitetsutveckling påverkas av krocken mellan familjens och samhällets norm- och värdesystem. Å ena sidan lever ungdomarna med familjens krav på ärlighet och kyskhet, könssegregation och lojalitet med familjen och å andra sidan möter de en skola och ett samhälle som säger att det inte är förbjudet med sexuella relationer när du är över femton år, där man strävar efter jämställdhet och som ställer krav på lojalitet med staten.

Många av de unga männen jag lärde känna värvades in i subkulturer medan föräldrar och syskon maktlösa stod vid sidan om och såg det hända. Samhället och skolan uttryckte vanmakt och maktlöshet inför de strukturer som byggde patriarkala strukturer, makt och underordning.

Skillnaden var att i familjen var det pappa, farfar eller farbror som var familjens överhuvud – i ”gängen” var det istället en eller flera ledare som värvade ungdomarna in i organiserad kriminell verksamhet eller andra former av utanförskap. De unga männen fortsatte att förvalta och upprätthålla hederskontexten genom förvaltande av normer och värderingar som bygger på heder och respekt och som i sin tur handlar om flickor och kvinnors ärlighet och kyskhet.

Genom åren har jag också mött många av dem som är utsatta för våld och förtryck i hederns namn och där jag ofta har blivit ombedd att tala med och försöka påverka föräldrar, bröder och äldre släktingar. Det har varit ungdomar som blivit utsatta för hot, våld, arrangerade/tvångsäktenskap eller olika former av begränsningar av livsrummet och som har hamnat i den omöjliga situationen att välja bort sin familj eller att anpassa sig efter släktens krav. I samtalen med ungdomarna har det tydligt framgått att de flesta bär på en djup öns-

kan om att någon skulle inleda en dialog och kommunicera med deras familjer.

År 2010 började jag därför arbeta med metodutveckling för föräldradiolog tillsammans med en grupp på cirka 40 kvinnor i ABFs projekt Tusenskönan på bostadsområdet Andersberg i Halmstad samtidigt som jag påbörjade värdegrundsarbete riktat till personal och föräldrar inom förskolan upp till årskurs 3 på tre olika rektorsområden.

Sedan förra året arbetar jag också med värdegrundsarbete på SFI/Vuxenutbildningen. Projekten har inneburit ett genombrott för att nå föräldrar med utländsk bakgrund som lever i en hederskontext. Det har visat sig att det går att nå fram till berörda och att en förändring av skadliga traditioner är möjligt. Men arbetet måste ske i nära samverkan mellan samhällets olika institutioner, skolan och föräldrarna. En viktig utgångspunkt är att alla föräldrar vill sina barns bästa även om det kan vara svårt att förstå ibland när vi läser om ”balkongflickor” och hedersrelaterade mord eller självmord. För att nå framgång i det förebyggande arbetet krävs en ökad medvetenhet i samhället om att vi idag har stora grupper i Sverige som lever i en kontext där hedersnormerna är centrala. Det vi kallar hedersrelaterat våld är bara toppen på ett isberg eftersom en majoritet av dem som lever i hederskontexten anpassar sig till de normer och värderingar som närmiljön och familjen representerar. Majoritetsamhället måste därför möta och inleda en tillitsfull dialog med människor där de är om vi ska kunna bedriva ett förändringsarbete. Om majoritetsamhället ställer sig i en etniskt svensk kontext och försöker bedriva ett förändringsarbete med ”de andra” kommer man att misslyckas och istället skapa ”vi och dem”, segregation och utanförskap.

När människor lämnar ett land och möter ett annat är det en fullständig genomgripande livsprocess som sker. Förmågan att ta till sig de yttre sociala koderna brukar vara det lättaste. Man lär sig att det är artig att komma i tid, att man bara ska sitta en och en på bussen, att man inte får smaka på godiset i affären förrän man betalat och att man ska slänga skräpet i papperskorgen. Men de djupare lagren i en människas liv, de

**EN MAJORITET AV
MÄNNISKORNA I
VÄRLDEN LEVER I
STARKT PATRIARKALA,
KOLLEKTIVISTISKA
KYSKHETSKULTURER OCH
EN FYSISK FÖRFLYTTNING
FRÅN ETT LAND TILL ETT
ANNAT INNEBÄR INTE
PER AUTOMATIK ATT DE
GRUNDLÄGGANDE NORMER
OCH VÄRDERINGAR SOM
PRÄGLAR MÄNNISKANS LIV
FÖRÄNDRAS.**

SKRUV har bland annat nominerats i den svenska uttagningen till European Crime Prevention Award år 2007 på temat ”våld i nära relationer”.

År 2005 började jag på allvar intressera mig för frågor kring hedersrelaterat våld och förtryck och dess kopplingar till segregation, utanförskap och subkulturer. Genom projekt som bland annat

som handlar om själva existensen, rätt och fel, bra och dåligt är betydligt svårare att förändra.

En majoritet av människorna i världen lever i starkt patriarkala, kollektivistiska kyskhetskulturer och en fysisk förflyttning från ett land till ett annat innebär inte per automatik att de grundläggande normer och värderingar som präglar människans liv förändras. När en människa har upplevt krig, etnisk rensning, förföljelse och förluster av nära familjemedlemmar kan arvet från generationerna ge en känsla av trygghet, stabilitet och sammanhang. Ritualer och ceremonier befäster traditionerna och det finns en djup känsla av tillhörighet i att upprepa och hålla fast vid det som man alltid har gjort. Man skulle kanske kunna tro att mötet med det nya landet skulle innebära trygghet och en möjlighet att äntligen andas ut och börja om. Men då börjar nästa svåra process. Att förstå nya seder och traditioner, lära sig språket och de sociala koderna, skapa nyorientering och en framtid.

Då är det lätt att förvalta, försvara och kanske till och med fördjupa traditionerna och relationen till den Gud som trots allt bär genom allt det svåra. Familjen vänder sig inåt och sluter sig samman i sin strävan efter att skapa trygghet och kontinuitet. Kulturella enklaver bildas som vidmakthåller och konserverar hederstraditionerna och dessa lever sedan sidan vid sida med majoritetssamhället. Barnen hamnar mitt emellan och i sitt sökande efter identitet finner en del unga pojkar ett brödraskap, en trygghet och känsla av sammanhang i destruktiva subkulturer medan unga flickor tvingas att välja mellan att anpassa sig till familjens krav och förväntningar eller att göra uppror och bryta sig loss med ibland ödesdigra konsekvenser.

En grundläggande förutsättning för att kunna påverka och förändra traditioner och värderingar är därför att bryta demokratisk marginalisering och vanmakt och istället ge människor möjlighet att påverka och bestämma över sitt eget liv och sin situation. Vi har uppnått störst framgång i det förebyggande arbetet när vi har kombinerat en processinriktad värdegrundsdialog i grupp med individuella samtal om den egna och livsberättelsen och empowerment, det

vill säga att öka individens möjligheter att själv fatta beslut över sitt liv.

I de slutna kulturella enklaverna skapas en känsla av gemenskap, trygghet och kontinuitet som blir hotad när frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, tvångsäktenskap och könsstymning diskuteras. Det blir ett angrepp mot själva den innersta kärnan i identiteten och även flickor och kvinnor som själva lever under förtryck och våld kan protestera vilt. Då blir det viktigt att göra skillnad på det som är bra och det som är dåligt i kulturen, traditionerna och religionen. Trygghet, kärlek, en djup och innerlig personlig relation med Gud, familjegemenskap och generositet grannar emellan är värden som är viktiga att bevara och värna om — medan våld mot kvinnor, barn och HBTQ-personer, tvångsäktenskap, könsstymning och olika former av förtryck och begränsningar av livsrummet ska bekämpas och motverkas på alla sätt. Den stora konflikten blir att våldet och förtrycket ligger djupt inbäddat i kontexten och därför kan varje försök att kommunicera kring våld och förtryck upplevas som ett fundamentalt angrepp på den kulturella eller religiösa identiteten.

När så förespråkare för etniska minoriteter eller enskilda människor från de kulturella enklaverna känner sig kränkta och angripna i sin kulturella eller religiösa identitet när ämnet hedersrelaterat våld och förtryck kommer upp backar majoritetssamhället undan. Ingen vill framstå som rasist och främlingsfientlig i detta komplexa system av kontext, migration, tillhörighet och identitet och den enklaste vägen blir att bejaka kulturrelativismen och lyssna på dem som skriker högst om sina kulturella och religiösa rättigheter. Men vem lyssnar på dem som inte skriker? Vem lyssnar på dem som vill att det ska ske en förändring? Jag menar att vi behöver göra upp med vår egen rädsla att framstå som rasistiska när vi kritiserar normer och värderingar som bryter mot de mänskliga rättigheterna och i stället ta fokus på varje individs rättigheter att välja sitt eget liv. För att nå dit behöver vi konfrontera oss själva och våra egna värderingar och förhållningssätt samtidigt som vi måste kliva in i hederskontexten och möta människor där de är.

Att växa upp som kvinna i ett starkt patriarkalt och kollektivistiskt familjesystem kräver underordning och anpassning från tidig ålder och förtrycket fördjupas av orättvisa och ojämställda samhällssystem. Flickor är från födseln underordnade pojkar och erbjuds sämre mat, kortare skolgång och tränas tidigt till att ta hand om familjen, föda barn, laga mat och städa. När kvinnor sedan tvingas på flykt från sitt land på grund av etniska konflikter, krig, förföljelse eller andra svåra livsomständigheter degraderas hon ytterligare från att vara kvinna till att enbart bli invandrare i det nya landet.

Förlusten av sin identitet i det nya landet leder ibland till ett mycket starkt behov av att bevara det som känns välbekant och tryggt.

Paradoxen blir då att de kvinnor som själva blir utsatta för våld och förtryck också riskerar att bli bärare och förval-

FÖRLUSTEN AV SIN IDENTITET I DET NYA LANDET LEDER IBLAND TILL ETT MYCKET STARKT BEHOV AV ATT BEVARA DET SOM KÄNNES VÄLBEKANT OCH TRYGGT.

tare av hederstraditionerna. Vi behöver alltså förstå kvinnors dubbla roll som både offer och förövare om vi vill bedriva ett förebyggande arbete. Den äldre generationen, mormor och farmor, kan många gånger begränsa den yngre generationens försök att förändra traditionerna. För att kunna bryta kvinnornas roll som bärare av hederstraditionerna blir det alltså centralt att arbeta med kvinnors rättigheter, egenmakt och möjligheter till inflytande och delaktighet.

Enbart information och ökade kunskaper om ett ämne påverkar inte våra grundläggande värderingar i större utsträckning. I de fall då vår värdegrund påverkas sker det i en process där vi kopplar ihop kunskap och ny information med vår egen erfarenhet och tillsammans med andra upptäcker nya sätt

att tänka och förhålla oss till omvärlden. Detta är en viktig utgångspunkt om vi vill bedriva ett förändrings- och integrationsarbete i en mångkulturell kontext. Att förändra attityder och värderingar tar tid och att diskutera ämnen som våld i nära relationer, barnuppföstran, könsstämpning, HBTQ, blödningar på bröllopsnatten och kusinäkenskap kräver långsiktighet och respekt för olika perspektiv samtidigt som de mänskliga rättigheterna och nationella lagar måste respekteras. Det ställer stora krav på den eller de personer som ska föra processen framåt att balansera mellan att vara kunskapsförmedlare, provokatör och människorättsaktivist och att utveckla en fingertoppskänsla för när de olika rollerna ska användas.

Jag anser att det är representanter för majoritetssamhället som måste ta ansvar för processen, det är inte ett arbete som man ska lägga över på enskilda eldsjälar och människorättsaktivister.

I mitt arbete har jag sett hur föräldrar som deltagit i vår processinriktade föräldradialog har öppnat upp för nya perspektiv och andra tankegångar. Det blir intensiva och tidvis högljudda diskussioner när olika åsikter bryts mot varandra.

Att lämna hederskontexten och ge sig ut på obekant mark är som att förlora fotfästet och falla handlöst utan att veta om man landar mjukt. Att ifrågasätta själva grundfundamentet till hur livet bör levas kan vara oerhört smärtamt och leda djupa känslor av sorg och förlust.

En mamma beskriver hur hon har börjat att omvärdera sin ståndpunkt att barnen absolut inte får sova över hos kompisar. Hon är mycket rädd för att barnen ska utsättas för sexuella övergrepp om hon inte har kontrollen dygnet runt. Det är hennes ansvar att skydda sina barn och hon brukar sova i samma rum som dem för säkerhets skull. Nu undrar hon hur hon ska kunna tala med sina barn om sexualitet och stärka deras rätt att skydda sin egen kropp. En annan kvinna förklarar att hon har börjat att "hitta sig själv". När jag frågade vad hon menar säger hon "Jag har alltid tänkt att min son ska gifta sig med en kvinna från hemlandet men nu har jag börjat ifrågasätta mina egna tankar. Vi bor ju i Sverige och det är här han ska ha sin framtid".

Den processinriktade värdegrundsdialogen kommer att fortsätta och vidareutvecklas i Halmstad. Under hösten

2012 kommer ett bildmaterial och en handledning för processledare att tas fram. ABF SydHalland har beviljats ESF-medel för projektet "Det goda livet" under 2 ½ år med målsättningen att stärka kvinnors egenmakt, inflytande och delaktighet i det svenska samhället. Syftet med projektet är att på ett innovativt sätt utveckla en verksamhet som tar tillvara kvinnornas informella kompetens och som kan generera nya otraditionella arbetstillfällen med fokus på bland annat att förebygga risk- och sårbarhetsfaktorer som är kopplad till patriarkala och kollektivistiska strukturer.

Genom att bryta kvinnornas maktlöshet och underordning och istället ta tillvara deras informella kunskap och kraft har vi goda möjligheter att bygga broar in i de kulturella enklaverna och arbeta tillsammans för en bättre framtid för barnen. Som en av kvinnorna sade i bilen när vi åkte från ett processpass på SFI/Vuxenutbildningen: "Jag har värk i hela kroppen och väldigt ont ibland och livet har inte varit lätt, men de smärtorna och den sorgen är mycket lättare att bära när jag får göra något meningsfullt med mitt liv och hjälpa andra"



Lösningfokuserade samtal för människor som arbetar med människor

Hösten 2012

- Baskurser 3-dagar Harry Korman (sept och nov)
- Ettårig diplomutbildning 20 dgr (start 30-31 aug)
- Fördjupningskurser 4 dagar med Harry och/eller Jocelyne (start 31 okt)
- Interaktivt ledarskap 6 dagar med Jocelyne Korman och Aviva Suskin-Holmquist (start 11-12 sept)
- Allan Wade – Small acts of living: Violence - Resistance and the Power of Language (25-26 okt)
- Elliot Connie – Back from Africa – Anpassning och passform
- Andrew Turnell – Signs of Safety 5-day intensive. 18-22 mars 2013
- Peter Szabo – Brief coaching for last solutions. 7-8 maj 2013

Mer info på www.sikt.nu eller Tel: 040-57 94 80

SIKT AB, Bergsg 20, 214 22 Malmö

FAMILJEBYGGET
RITNINGEN SOM HJÄLPER DIG ATT
FÖRSTÅ OCH BYGGA EN FAMILJ.
FÖRFATTARE: MADELEINE CO-
COZZA, CARLSSONS BOKFÖRLAG,
FALUN 2011
ISBN 97891 7331



Madeleine Cocozza är socionom och familjeterapeut och disputerade 2007 på en avhandling med titeln "Samhället som förälder". Där granskade hon hur samhällets insatser fungerar vid anmälningar om att barn far illa. Hon har nu skrivit en bok med titeln "Familjebygget, Ritningen som hjälper dig att förstå och bygga en familj." Boken riktar sig till alla de som bygger sina familjer, såväl första som andra, sin egen, sina barns eller sina barnbarns. Målsättningen är att ge redskap och insikt till de som söker bevara en stabil parrelation, samtidigt som man uppfost-
rar barn, sköter ett hem och tar hand om sitt arbete. Boken ger en ritning i form av en projektplan som kan vara en hjälp i byggandet av familjen. I planen ingår olika faser i familjebygget och information om hur man kan bygga familjen på ett mera medvetet och hållbart sätt än vad många vanligtvis gör.

I tidigare familjebildningar var det självklart att familjen skulle hålla ihop

livet ut. Idag har det skett en ansenlig ökning av antalet skilsmässor men det finns inte heller någon vägledning för när ett familjebygge ska avslutas. Författaren anser att många kommer alltför sent till samtal och betonar att det gäller att inte ha för bråttom utan att analysera var man befinner sig i livet innan man tar allvarliga och oåterkalleliga beslut kring t ex en separation. Hon menar också att dagens familjebildare står inför stora utmaningar när det gäller att bevara en familj då den individuella lyckan och det individuella välbefindandet står i konkurrens med bevarandet av familjen. Hon anser det viktigt att värna om kärnfamiljen då det i grunden inte finns några nya samlevnadsformer i vilka barn uppfostas.

I boken beskrivs hur ett kontrakt kan se ut och författaren uppmanar till medvetenhet kring dessa frågor och illustrerar med praktiska exempel när kontraktet varit otydligt eller saknats. Hon beskriver också olika typer av ledarskap och konsekvenser som olika typer av ledarskap kan få för familjens utveckling. Hon använder metaforer för att belysa problematiken på ett konstruktivt sätt. T ex används begreppet "familjens kostcirkel" för att beskriva hur det kan se ut när man fördelar tid och vad varje person behöver. Människors inre rum beskrivs som en "trädgård" för att åskådliggöra skillnader mellan olika individer. Tydliga uppdelningar görs mellan familjetid och partid och betydelsen av den erotiska delen av partiden betonas. Parrelationen liknas vid en kemisk maskin: Det som kommer ur kranöppningen är beroende av vad som stoppas in. Tydliga anvisningar med tidsangivelser ges t ex "ett par som i grunden

arbetar för att relationen ska hålla livet ut bör minst en gång varje månad ha en kväll eller dag för sin relation." Hon går också igenom hur man kan utvärdera sitt familjebygge och vad som kan utgöra hot som kan leda till separationer som t ex otrohet och destruktiva relationer. Faserna i en skilsmässoprocess samt svårigheterna som det kan innebära att försöka bilda en ny familj tas upp, med speciellt fokus på vad det kan innebära för barnen. Det görs tydliga uppdelningar mellan parsystemet, föräldrasystemet och syskonsystemet och hur de helst ska fungera. Familjens livscykel illustreras med bilder som visar förändringar under olika faser och avslutas med "när vi levt igenom familjens olika cykler är det en mångfasetterad resa vi gjort. Det är många förändringar vi behöver klara av." Svårigheter som kan uppstå när olika familjekulturer möts beskrivs på ett illustrativt sätt och "myten om den lyckliga familjen" skrotas.

Författaren ger tydliga instruktioner till familjebyggarna utifrån sina kunskaper och erfarenheter och visar också en stor medkänsla och insikt i barnens situation. Boken är föredömligt kort och lättläst och är skriven i en praktisk handboksmissig stil utan krusiduller, krångliga hänvisningar eller djuplodande analyser. Läsningen kräver ingen kunskap om facktermer och bör kunna vara användbar för målgruppen. Formatet känns modernt och användbart för analys och för att få tips på hur man konstruktivt kan komma vidare i låsta situationer. Boken kan också rekommenderas för terapeuter och andra som arbetar med barn och familjer.

Karin Nilsson, leg psykolog, leg familjeterapeut, PhD

EFTERLYSNING!

Vi vill gärna ha artiklar med berättelser om vad ni gör på jobbet.

Familjeterapin håller inte på att försvinna, den blomstrar för tillfället främst i våra kommuner i verksamheter med inriktning på familjebehandling av olika slag. Den kunskapen fick vi med oss hem från familjeterapikongressen i Tällberg för ett par år sedan.

Skriv och berätta vad som händer där ute!

SFT-redaktionen
sftred@telia.com

Andra europeiska narrativa konferensen i Danmark

Narrativ Praxis stod som organisatör för konferensen tillsammans med ett antal samarbetspartners*. Alla verksamheter i Danmark, där narrativt tänkande och praxis är mer utbredd än i Sverige. I Stockholm och övriga landet har det narrativa tänkandet inte haft samma genomslagskraft, undantaget Familjeterapeuterna Korsvägen AB i Göteborg. Vilket är lite märkligt då narrativt tänkande och praxis har mycket att bidra med till både socialarbetare, terapeuter och organisationskonsulter.

Det var tre dagar med spännande och varierat innehåll med deltagare från många länder. Följande axplock från några av huvudtalarna och ett par workshops ger förhoppningsvis en vink om delar av innehållet.

Tre intresseområden fanns på agendan och representerades av olika huvudtalare och workshops. De var; Narratives from the body, Storymaking och Narrativity in organisations.

Sarah Walther från England, tidigare partner till Michael White, talade om makt i termer av att få leva det liv man vill leva och hur fattigdom och bristen på arenor där människor kan göra sin röst hörd osynliggör problem i samhället. – ”Hur kan vi stötta människor i att leva

det liv de själva föredrar, bortom normer andra har om ett gott liv”, undrade Sarah. – ”Hur kan vi synliggöra sociala orättvísor i samhället och de svårigheter människor lever i utan att uttala oss å andras vägnar”? Att känna till och benämna problemen är inte tillräckligt, vi behöver aktivt medverka till att det skapas politiska arenor där allas röster blir hörda, uppmanade oss Sarah. Ständigt fundera över de större frågorna och inte begränsa oss till den vardagliga praktiken.

Olika talare från Narrativ Praxis var huvudtalare kring temat narratives from the body och betonade hur kroppen ofta ses som bärare av symptom, snarare än bärare av resurser. Att kroppen ska kontrolleras och symptom är något vi ska bli av med. Tänker vi att kroppen vet något viktigt och är en skicklig talare, att symptom vittnar om något personen blivit avskild från kan vi i stället utforska vilken relation man vill ha till symptomet. Kanske är symptomet ett svar på något som hänger samman med det personen värderar, något som negligerats. Genom att se symptom som avsiktliga och talangfulla kan vi fokusera mer på hur personen kan svara an på och agera för att hedra det liv den vill leva. Våra erfarenheter avsätter sediment i våra kroppar och bidrar

till en känsla av själv. Tänker vi att kroppen är något jag är och kan bli, inte något jag har, att mening också skapas i kroppen har vi mycket information att ösa ur. Att det alltid finns mer levd än berättad erfarenhet är en viktig utgångspunkt inom narrativt tänkande.

Esben Esther Pirelli Benestad från Norge talade om tillhörighetens betydelse för mäendet. Att man kan må bra bara om andra uppfattar en på det sätt man själv uppfattar sig på och att man i det uppfattas som värdefull. Så är inte fallet när vi kallar barn störda. ”De är inte störda, snarare stör sig alla på dem”, deklarerade Esben. I ett dikotomiskt språkbruk, när man endera är pojke eller flicka, blir det svårt för dem som känner annorlunda. Naturen är mer komplex än så menar Esben, som är en färgstark sexolog och transperson vars huvudbudskap är att se olikheter som mänskliga talanger. Talanger som kan negligeras eller kultiveras. Esben betonade vikten av att skapa ringar på vattnet för barn med annorlunda könstillhörighet genom att involvera barnets hela nätverk. Familjen, de professionella, kommunens tjänstemän och politiker. Alla behöver hjälp att skapa nya berättelser, ny förståelse som berör. Berörda, eller snarare ett ”Aha”

Tangotales

Workshop med Gunnar Svendsen och Sidsel Arnfred, Danmark

Fötter ihop. Stadig, koncentrerad. Balanssökande. Luta inåt, mot varandra. Kroppsnära. Kontakt. Ett stadigt grepp, vem leder, vem följer? Tona in själv, musik, den andre. Visa avsikt, förbered och hjälp den andre följa, gör den andre vacker...led och låt dig ledas, inte för snabbt och bara en åt gången. Bli vackra tillsammans, lika oumbärliga i vars och ens uppgift, i att få till en dans.

Tangodans handlar om kommunikation mellan två människor, mellan två kroppar. Kroppsliga upplevelser

under dansen ger information om samspelet. Om relationen flödar eller gått i stå. Genom tangon får vi möjlighet att fundera över begrepp som initiativ, uppmärksamhet, tydlighet, intensitet och flow. Behov av kontroll liksom förmåga att släppa, leda och låta sig ledas synliggörs. Vi kan också upptäcka hur vår förståelse och våra avsikter positionerar oss under olika maktförhållanden. Som aktiva, reaktiva, centrala eller distanserade, som man, som kvinna.

SÅ HÄR GICK DET TILL

Det började med en lektion i argentinsk tango. Vi fick prova att både leda och följa. Ta initiativ, vänta in. När man känner var man har sin partner blir man ett. Det blir tydligt för båda vart man är på väg. Ledaren måste vara klar över sina avsikter. I tango vaggas man inte bredbent från sida till sida, då blir avsikten otydlig. Det finns alltid ett motstånd i tangon, att vänta in, inte bli för ivrig, både som ledare och den som följer.

Fortsättning på nästa uppslag



Sarah Walther Foto: Elisabet Wollsen

utbrast publiken i då vi senare ombads skriva ordet Therapist och skapa ett mellanrum efter The...och vad får vi då?

Om narrativt tänkande inom organisationer talade Klaus Majgaard. Komplexiteten inom management kan synliggöras genom narrativ praxis, menade Klaus. Vi behöver nya berättelser, ett nytt språk för hur vi kan leda verksamheter. Retoriken är ofta att agera snabbt, dokumentera allt och ge ansvaret för att lösa verksamhetens dilemman till fotfolket samtidigt som de ska kontrolleras. Ur detta föds misstro.

Klaus föreslår att vi i stället delar komplexiteten och de paradoxer som ligger i våra managementsystem och bygger tillit. För att komma dithän behöver vi bli medvetna om det föreskrivande (prescriptive) språket som mest leder till bedömningar och orsak-verkan-språket som reducerar komplexa sanningar och fokuserar på effekt.

I narrativt språkbruk kan motsättningar, relationer och dilemman stå sida vid sida och alla kan bli ansvariga och reflekterande, enligt Klaus. Som samtidigt höjer ett varnande finger för att bli alltför reflekterande, vilket kan dölja

konflikter. En kombination mellan de olika språkbruken där narrativt språk kan bidra till nya och fylligare berättelser kan bli mer fruktsamt.

Så länge dessa inte blir byråkratiska och dominanta sanningar. Eller enbart positiva. Politiker begär ofta dokumentation för att få en känsla av vad som pågår inom verksamheten menar Klaus, men tror att om man involverar de styrande i berättelser från praxis, med alla de dilemman de innehåller, så kan de vara lika nöjda med det.

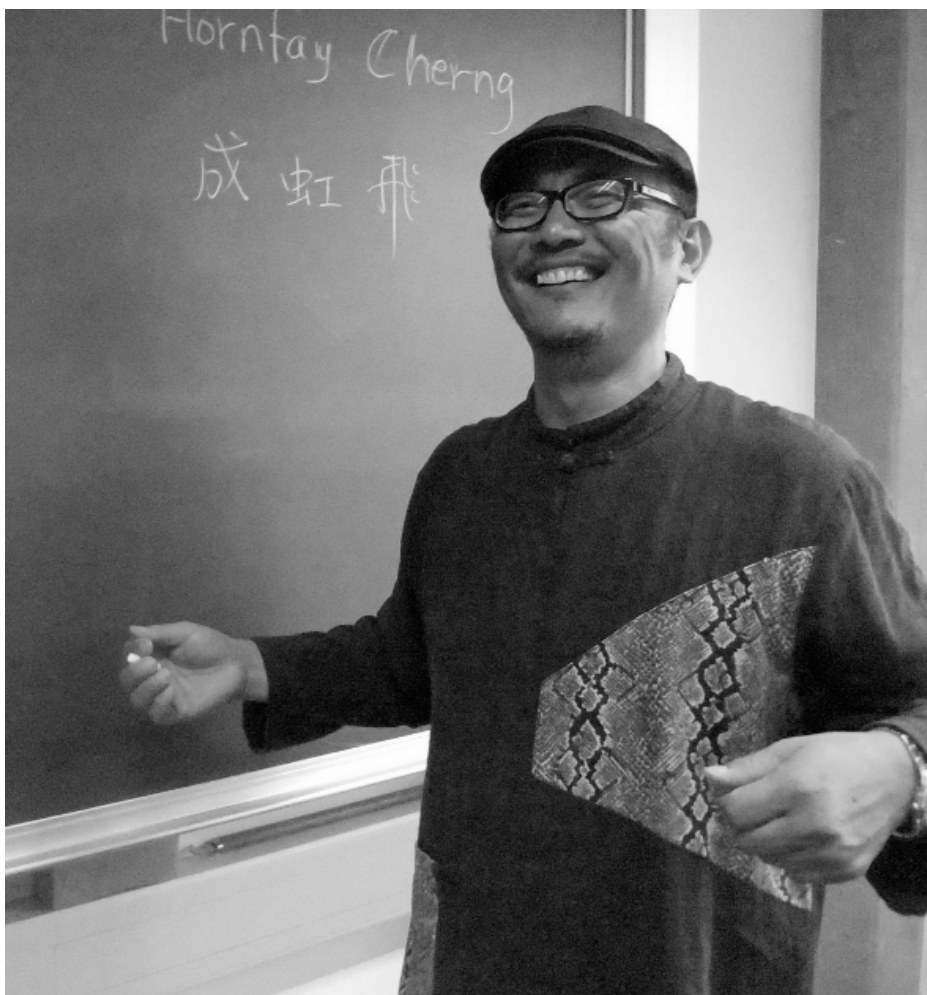
Maggie Carrey, kollega till Michael White, från Australien behöver också omnämnas varandes en av förgrundsgestalterna inom narrativ terapi. I sitt anförande refererade Maggie till nya fynd inom neurovetenskapen och om känslornas betydelse för de beslut vi fattar. Hur vi evolutionärt snabbt behövt kunna svara an på fara och negativa intryck vilket gör att problembeskrivelser lättare färdas i våra nervbanor. Men, eftersom hjärnan är plastisk, erbjuder den också stora möjligheter till utveckling av positiva och rikare berättelser. Ett sätt att möta problemhistorier är att skapa en bred bas för den alternativa berättelsen

genom att föra in en mängd detaljer genom narrativa frågor. Exempelvis; – ”När var det? – Var hände det (landscape)? – Hur gjorde du (färdigheter)? – Vad ville du skulle hända (avsikt)? – Vem såg det”? Och, för att skapa ännu mer känslomässigt positiva kopplingar i hjärnan, lägga till frågor som; – ”Hur kändes det? – ”Vem skulle inte bli förvånad”? Sådana samtal bygger identitet, vidgar minnet och länkar ihop berättelsen till ett tredimensionellt landskap som förändrar hjärnan. Utgångspunkten är att handlinger inte bara sker på en tidslinje, allt äger rum in space, på platser som kan bli plattformar för nya berättelser, tankar och attityder.

* DISPUK, ATTRACTOR, LONE LARSEN, NARRATIV KOMMUNIKATION OCH TERAPI, NARRATIVE PERSPEKTIVER, STOK och VILLA VENIRE.

Elisabet Wollsen
Familjeterapeut,
utbildare och handledare.
ps professionella
samtal.
www.samtal.se





Hornfay Cherng.
Foto: Elisabet Wollsen

Genom att öka intensiteten inför en rörelse hjälper man partnern att förstå vad man vill. Den som leder är ansvarig för start, flow över golvet och avslut. Men måste också följa sin partner. På så sätt är dansens rörelser cirkulära. I tango finns alltid en yttre ram, en dansordning som alla följer, så alla par får utrymme för egen improvisation.

Upplägget, under ledning av Gunnar tangolärare och psykolog och Sidselkonsult på DISPUK, var väl genomtänkt och när vi lagt undan prestationsångest och börjat andas igen, flöt vi fram rätt hyfsat på golvet till tonerna av rytmisk och melodisk tangomusik. Därefter samlades vi två och två för att reflektera kring frågorna; – Vilka kroppsliga känslor, tankar, handlingar, och stämninglägen noterade du? – Var det något du fick kämpa extra med? – Försökte du få till något speciellt under övningen? – Varför var det viktigt? – Var det något som kändes bra, eller speciellt? – Fick du svar från någon viss del av din kropp? – Som kan handla om något som kroppen vet/känner till? – Något du kan koppla till ditt eget livstema? – Är det ett gammalt livstema, eller ett nytt? – Hur skulle du

benämna detta livstema? – Hur skulle en berättelse se ut för dig kring det detta?

VAD LÄRDE JAG MIG?

Att tango fungerar utmärkt som metafor för mötandets konst. Där den gemensamma plattformen och överenskommelsen om ledarskapet behöver förhandlas för att samarbetet ska fungera och att ömsesidigheten avgör hur samspelet fortlöper.

Att möten handlar om kroppar som möts, inte bara ord som uttalas och att vi behöver stämma vårt instrument för att få tillgång till den kunskap som finns där. Lära oss se och lyssna till kommunikation bortom orden. Lära oss att hitta varandra, pausa, samla ihop och intonera inför varje steg. Säkerhetsställa att kontakten finns så vi kan förbereda oss tillsammans. När vi uppfattar var andres gränser går kan båda känna sig trygga. Balansen får inte förloras, men ledaren behöver ansvara från start till avslut. Följa både den egna rytmen och den andres.

Kunskapen och improvisationsförmågan hos ledaren, närvaron i nuet är avgörande för mötet. Ju mer tränade vi är, ju fler steg och rörelser vi har tillgång

till desto skickligare möteskonstnärer blir vi.

Den skicklige dansaren, liksom möteskonstnären har tränat länge, med flera partners, till olika slags musik och har ett både tryggt och passionerat förhållande till det han/hon gör. Den yttre ramen kring vårt arbete, såsom dansordningen i tango, är också viktig. En slags ramberättelse som vi har att förhålla oss till, inom vilken vi kan utföra vårt arbete på ett personligt och professionellt sätt.

Viktiga livsteman, aktuella och av äldre datum, blev synliga genom övningarna. Jag upptäckte i vilken roll jag trivdes bäst, men också partnerns avgörande betydelse för min upplevelse av att leda eller följa. Allt handlar om samspel.

Eftersom jag hade fördelen att dansa med både tangovana och amatörer fick jag erfara hur befriande det var att ledas av någon som kunde dansa. Energi och flow kommer ur tydlighet där musiken och dansen (idén om mötet) blir gemensam, där utrymme ges för båda att bidra. Även om den ene lyssnar på rytmen i musiken och den andre på melodin...

HEARING AND SEEING THROUGH THE NARRATIVE: KNOWLEDGE THAT HEALS

WORKSHOP MED HORNFAIY CHERNG, TAIWAN

Vad visste vi om Shakuhachin? Han höll den i handen och några fick känna på den. Ett slags instrument var det uppenbarligen. En japansk flöjt som ursprungligen kom från Kina. Som används av munkar vid meditation. Som kräver en speciell slags kunskap för att få toner ur. Hornfay ägde den kunskapen. Och det var om kunskap (knowing) som workshopen handlade. Om den transformativa kunskap som sker genom den narrativa frågeprocessen. Om dess förmåga att hela och förändra människors liv.

Det finns olika slags kunskap, enligt Hornfay. Dels kunskapen om hur någon-

ting är på utsidan, som vi kan läsa om på Wikipedia, till exempel.

En abstrakt, objektiv och legitimerad kunskap om något som är mindre känt för oss. Som informationen om Shakuachin, dess utseende och ursprung. Sen har vi kunskapen som handlar om att få fram Shakuachins uttryck och melodi. Hornfay kallar denna kunskap *knowing from the encounter*. En kunskap som har temperatur, är varm och fuktig, ger näring och får livet att flöda igen. Som både är kognitiv och känslomässig, bygger på ett åtagande, en vilja att lära känna och bry sig om. Vi vet alla hur det känns att känna sig förstådd på djupet. Beeing known har en stark effekt på människor. Vi vet också hur det känns not-beeing-known. Om ingen känner mig, eller vill lära känna mig vad är då livet värt?

Hur får vi tillgång till den här kunskapen? En kunskap som ofta förbises och undertrycks i den akademiska världen, enligt Hornfay, som kallar sig narrativ aktionsforskare och undervisar lärare, konsulter och socialarbetare på universitetet sedan ett tjugotal år.

Hornfay menar att svaret finns i narrativ praxis. Det narrativa utforskandet av oss själva och vårt arbete är en process som förvandlar oss. Därför får studenterna träffas i små grupper där man stöttar varandra i narrativ praxis och tar del av vars och ens livsberättelser. I grupperna försöker man komma bort från reflektioner och i stället fokusera på känslomässig resonans, som berör och omskapar och hjälper till att överbrygga de avbrott som ständigt sker i mänskliga relationer.

Villkoren för att det ska ske handlar om förtroende och tillit så berättelser som leder till att vi kan nå varandra blir hörda. Men det räcker inte att bara lyssna till berättelsen. Vi måste också se, höra och förstå personen bakom berättelsen. När så sker sänder vi ut en loving beam från vårt öga, som visar att vi på djupet bryr oss om.

Arrogans (högmod) och ignorans (okunskap, omedvetenhet) utgör hindren

för denna kunskap menar Hornfay och berättar om studenten vars uppsats han noga läst igenom och kommenterat, men som argt kritiserat sin lärare; ”Du har sett min text, men du har inte sett mig”!

Vårt sätt att se på och vårt ansiktsuttryck visar alltid energin och kvalitén i det vi sänder ut. Vi behöver bli medvetna om den energin och vår okunnighet trots att vi är auktoriteter. Ständigt söka ny kunskap så vi kan förstå vad den andre vill berätta med sin story. En process i vilken vi behöver involvera hela vårt själv, hela vår kropp.

Konfucius enträgna tränande på samma musikstycke tills han slutligen kunde visualisera vad stycket handlade om, är exempel på detta lärande, berättar Hornfay. Genom att tålmodigt tillägna sig tekniken, strukturen och melodin kunde Konfucius till slut förstå den djupare meningen i verket. Genom narrativa frågor och ett narrativt utforskande kan vi tränas att se och höra något vi inte kan se eller höra från början. Resan i sig omskapar oss, man är inte samma person när man slutar som när man började.

En tredje berättelse som Hornfay låter oss ta del av är den om hans lärare, en entusiastisk trädgårdsmästare, som han vid ett samtal frågade, om hans växter inte behövde lite vatten i det torra vädret? – ”Då måste jag fråga dem först” blev svaret, vilket gjorde Hornfay mållös. Kunde hans lärare höra plantorna tala?

Efter att ha funderat ett tag kom insikterna. Om hur sällan vi frågar den andre utan att vara upptagna av våra egna intressen. Hur ofta vi missar vad den andre har att säga, för vi är alltför upptagna av vår inre arrogans. Kanske är det så att förmågan att lyssna först kommer när vi förlorat det viktigaste i vårt liv, när vi tömt vår inre space och böjer oss ned, i lyssnandet.

”När vi tystar vår inre röst börjar änglarna tala till oss”, citerar Hornfay Rudolf Steiner.

Innan workshopen avslutas med vackra toner från Shakuachin var det viktigt för Hornfay att betona, att allt han berättat varken är något nytt eller något han uppfunnit. Många filosofer i öst och väst har sagt det förut. Ett autentiskt liv handlar om att lyssna på våra inre övertygelser, känna tilltro till vår levande och relationella sanning och förtroende vara beredda på att ärligt rekonstruera oss själva. Först då kan vi vidga våra hjärtans gränser och inse hur oskiljaktigt allt i universum är.

POETRY SLAMMING

Motvilligt men nyfiket, med en idé om att smita iväg slog jag följe med kollegan Torbjörn Wennström till en workshop som jag inte hade en aning om vad den handlade om. Det började bli sent och jag var rätt trött. Kunde väl se vad det handlade om i alla fall. Vi var en liten skara som ganska snart fick reda på att vi skulle tävla – i poesi! Glöm det, tänkte jag där jag parkerat mig nära dörren, beredd på flykt.

När jag efter någon halvtimme/timme stod inför de andra med min egenhändigt författade text blev jag mest förvånad själv. Hur gick det till? Det var skickligt gjort av workshopledaren Louise Cain. Genom att steg för steg föra oss genom olika övningar hade vi alla lyckats få till en text som vi framförde under glatt jubel från de andra. En av övningarna var att skriva ned saker man aldrig skulle säga till en klient.

Ja, ni kan ju gissa...

Vi skulle också undvika att rimma, inte försöka make sense eller få till någon knorr på det hela. Att det skulle bli så poetiskt, dessutom både dramatiskt och vackert blev återigen en bekräftelse på improvisationens kraft, ledarskapets betydelse och hur en liten gnutta mod i ett prestationslöst sammanhang kan ge en chans till en ny story. Både den jag höll i min i hand och den om mig själv..

Text och bild: Elisabeth Wollsen



Gunilla Källström och Alejandro Fuentes i samtal



Vi har gjort uppföljning av ungdomar i behandling på min arbetsplats. Ungdomars röster blev ett befriande fokus, säger Torngny Westlund



Resultatbasen i min forskning är klar sedan länge. Formen är svår att hitta rätt i, men jag är på gång, säger Monica Hedenbro

Lyckat skrivarseminarium i Siljansnäs

Inför det svenska temanumret av Fokus på familjen, den centrala familjeterapitidskriften i Norden, arrangerade SFFT i maj ett skrivarseminarium, som lockade ett halvdussin deltagare.

- Fokus är en nordisk tidskrift, men andelen artiklar från Sverige har länge varit för liten. Därför har vi kommit överens med SFFT om att göra ett svenskt temanummer, som vi hoppas också ska generera fler svenska artiklar i framtiden, säger Hans Christian Michaelsen, den ene av tidskriftens båda huvudredaktörer. Och Kerstin Hopstadius fyller i:

- Psykoterapi och förändringsarbete på systemisk grund syns ganska lite i svenska media, samtidigt som många deltar i familjeterapeutiska utbildningar och använder den systemiska kunskapen i sina jobb. I temanumret vill vi spegla aktuell svenska familjeterapi. På vilka fält finns det systemiska förändringsarbetet i Sverige? Vilken forskning bedrivs, hur visar man att det familjeterapeutiska arbetet har evidens?

Det är Fokusredaktionens svenska medlemmar, Kerstin Hopstadius och Gustaf Berglund, som har tagit på sig redaktörskapet för det svenska temanumret.

Under seminariet, som hölls i minst sagt inspirerande miljö i Siljansnäs, arbetade man både med övningar i gestaltande skrivande och med att utveckla deltagarnas egna skrivprojekt.

- Så här långt ser det bra ut. Vi har flera artiklar som redan är på ingående, och ytterligare ganska många som är igång och skriver, inte bara deltagarna i det här seminariet. Om alla skrivprojekt resulterar i publiceringsbara artiklar kommer vi att kunna fylla det här temanumret flera gånger om, konstaterar Gustaf Berglund.

Stödboende – även för män!



Annelie Tollehed Biller och Sol Lindhöjd.

I STRÄNGNÄS ÖPPNADE i augusti ett stödboende för kvinnor och barn och män.

- I vårt arbete på kvinnojouren i Strängnäs förstod vi att även män kan bli utsatta för våld i nära relation, säger Sol Lindhöjd som driver stödboendet tillsammans med Annelie Tollehed Biller som säger att alla borde ha rätt till samma hjälp oavsett kön.

I stödboendet finns tre sovrum med toalett och badrum, ett gemensamt kök och matrum.

Stödboendet är ett enskilt projekt i form av en förening och har fått mycket stöd från framför allt politiker som lovat vara välvilliga men också ”vanliga” människor som hjälpt till genom att skänka kläder, möbler och leksaker till boendet.

- Det är roligt att exempelvis Facebook kan vara till så stor hjälp.

Genom FB-sidan Give a little bit har vi fått ihop massor med bra prylar.

- De enda som varit tveksamma är grannarna, säger Annelie, men vi har kört en charmoffensiv så nu är alla med oss.

För att få kontakt med stödboendet mejla strangnas.stodboende@hotmail.se eller kolla <http://www.genusfritt.wordpress.com>.

Text och bild: Märten af Ekenstam

UPPSTÄLLNINGAR- LIFESTAGING®

Kreativ handledning utifrån en narrativ och konstnärlig metafor.

25-26 oktober 2012

Formatet utgår från icke-verbal kommunikation som formuleras i berättelser och ger möjligheter till samskapande och iscensättning av hela system som sätts i rörelse. De teoretiska referensramarna är systemiska och narrativa och formatet ger träning i improvisation och kreativitet. Uppställningar kan användas i handledningssammanhang, i arbete med grupper och i personlig utveckling. Kursen innehåller föreläsningar och övningar.

Kursledare; *Elisabet Wollsen*

leg. psykolog, leg. psykoterapeut i familjeterapi, handledare och utbildare.

Tider; Torsdag 10.00 -17.00

Fredag 09.00 -16.00

Kostnad; 3 900 kr + moms, faktureras vid anmälan

Deltagarantal; Minimum sex, maximum nio deltagare

Plats; Existenshuset Adolf Fredriks Kyrkogata 13 Stockholm

Anmälan; Bindande anmälan via mail till elisabet@samtal.se

Information; www.samtal.se eller 08-33 71 73

Kunskap tillhör alla och kostar inget

”Är vi en skock får som behöver ledas eller kan vi gemensamt hjälpas åt att hitta vägar för utveckling?”

Alternativa strategier för kunskapsinhämtning - att navigera med parallella system

Frågan att ledas eller att leda själv, appellerar till den tidsanda vi befinner oss i idag där mycket av kunskapssynen inom det familjeterapeutiska fältet allt mer bygger på licenser för dyra pengar med en inneboende expertsyn, dominerande samhällsdiskurser med fokus på individualitet, beteenden som ska korrigeras, diagnostiktänk och kategoriseringar av människor.

Licenser skapas för att få tillgång till kunskap – någon äger en kunskap som andra får låna mot pengar. Datoriserade system med patent, byggs upp kring inmatning av så kallad objektiv fakta i form av formulär som till exempel offentliga verksamheter ska betala för. Resultatet blir exkluderande – några äger kunskapen som andra får låna och som praktiker undrar vi om det finns andra mer inkluderande sätt att hitta kring kunskap?

Med denna artikel önskar vi slå ett slag för några av de alternativa vägar till kunskap vi hittat och valt att navigera inom. Vi vill också slå ett slag för en kompletterande forskning som finns parallellt med de rådande samhällsdiskurserna kring kunskap som objektiv, sanningsenlig med övervikt på evidenshierarki och därmed viss typ av forskning.

Vi har som familjeterapeuter ett eget ansvar att förkovra oss, ta del av och utveckla ytterligare sätt för kunskapsinhämtning. För oss har ett lokalt sammanhang med nätverkande med andra öppnat upp för samtal om samtalen som förs inom det familjeterapeutiska fältet och vi vill tipsa om andra goda sammanhang där samtal förs inom både internationell forskning och av praktiker.

Vi önskar tipsa och inspirera om ytterligare vägar fyllda av spännande forskning som kan ses som skatter och

guldkorn för den kliniska familjeterapeuten. Dessa står fritt för vem som helst att fördjupa och förkovra sig i – världen kan sägas vara öppen genom tillgång till fält som bedriver forskning med en annan anda än profit och som också bjuder in till samtal där praktikerns erfarenheter av olika metoder välkomnas (vi tipsar om några). Genom internet har världen blivit alltmer komplicerat men också krympt eftersom kontaktnäten finns inom ett knappavstånd på tangentbordet och dialogen kan föras direkt on-line om man så önskar. Kravet är dock man har lust och ork att ta del av detta. En annan hållning till ägande och spridande av kunskap kan också ses som ideologisk fråga och vi upplever en optimism för en spännande framtid inom det familjeterapeutiska arbetsfältet.

ATT SÖKA SIG TILL GODA SAMMANHANG

När vi navigerat i alternativa strategier för kunskapsinhämtning har vi hittat nya spännande sammanhang som väckt lust (hur får jag kontakt med andra nyfikna?), inspiration (kan man göra även så här?), generositet (du delar, jag delar, vi samskapar), internationell forskning som välkomnar och inkluderar!

2011 startade vi upp ett narrativt nätverk i Stockholm, öppet för människor med den gemensamma nämnaren intresse och nyfikenhet att tillsammans med andra, önskade förkovra sig i det narrativa perspektivet. Tanken var att samlas gemensamt för samtal ett par gånger/termin där varje deltagare hade möjlighet att ta med sig erfarenheter in i de narrativa samtalen och ut till sina kliniska verksamheter utanför nätverket.

Nätverkets öppenhet byggde på tanken att slutna system leder till exkludering och att nätverkets anda skulle

präglas av generositet och tillåtelse att komma och delta när det fanns lust och tid.

Att hänga runt på en mailinglista utan aktivt deltagande var till exempel för oss en viktig aspekt av öppenhet. Att inte behöva inordna sig i en stor organisation var också en viktig aspekt kring öppenhet och inkluderande. Nya personer tillkom således då och då och några föll bort. Hela tiden tillkom nya tankar och förhållningssätt och vi prövade oss fram med t ex metoder som ”The Tree of Life” (se www.Dulwichcentre.com.au), outsiderswitnesses group, övningar och diskuterade begrepp. Vi bjöd även in verksamma personer utifrån som deltog på samma villkor, det vill säga att bidra med kunskap och metoder inom det narrativa fältet utan att ta betalt. Idén var gemensamt ansvar för kunskapsinhämtningen.

KUNSKAP SOM ICKE-ÄGD OCH SAMSKAPAD

Vägen till kunskap i det narrativa nätverket kan sägas bygga på att kunskap inte kan ägas, inhämtningen är öppen och inbjudande och bygger på dialog och samskapande. Den bygger på nyfikenhet och intresse med praktisk koppling. Kunskapen skapas både i samtal men också mellan samtal då den öppnar upp för tips på artiklar, litteratur, praktiska erfarenheter från våra kliniska olika verksamhetsfält.

Den alternativa kunskapsstrategin kan också ses som ett medvetet val mot det budskap som reagerar i samhällsdiskurser där licenser styr kunskaper och några experter kan mata ut manualer och människor låter sig matas och gapar lydigt - och betalar. Vi hade inget intresse av att inta en gapande hållning utan istället ta eget ansvar och hitta in till andra som också ville bidra med sina erfarenheter. Nedan har vi därför sammanställt några av de alternativa kunskapsvägar som vi funnit intressanta och som väckt nyfikenhet och lust till förkovring och fördjupning!

Tips på flera alternativa vägar för kunskapsinhämtning – så här gör vi!

Björn Holmberg (en lokal favorit), bland annat verksam som familjeterapeut i Göteborg, som vi på olika sätt stött på vägen talar ofta om att hitta alternativa vägar till kunskapsinhämtning, att söka sig till goda sammanhang. Dessa blir betydelsefulla för den enskilda familjeterapeuten för att tillsammans med andra, ha ett gemensamt språk och fylla på och fördjupa sina kunskaper och erfarenheter. Det blir också en nödvändighet för att också kunna vara verksam i de dominerande systemen som kräver ett visst inordnande för att överleva och till exempel få uppdrag.

Scott Miller (www.scottmiller.com) forskar bland annat på vad som gör att vissa psykoterapeuter blir osedvanligt framgångsrika/duktiga i sitt yrke. Vad gör de som skiljer dem från andra? Det han har sett är:

De söker sig mycket målinriktat till goda sammanhang, det vill säga de flyttar över kontinenten eller tar arbeten med sämre betalt bara för att få vara i sammanhang med andra praktiker de anser sig kunna lära av – goda sammanhang.

När de gör sämre arbete/när de misslyckas i arbeten väljer de istället för att förklara bort detta med olika förklaringar som har med problematiken, miljön eller annat att göra, att vända och vrida på det inträffade och att be sina kollegor om hjälp – de vågar visa/blotta sig och be om hjälp av andra de har tillit till för, med avsikten att lära sig mer: ”Kan du hjälpa mig här? Vad kunde jag gjort anorlunda?”

TRÄNA GER ERFARENHET.

Center for clinical excellence (www.centerforclinicalexcellence.com) är en sajt Scott Miller med flera har skapat som ett konkret resultat av ovan forskning. Sajtens syfte är att hjälpa praktiserande psykoterapeuter att förbättra sig i sin kliniska verksamhet. Det är gratis att registrera sig. Väl inne på sajten finns

gratis vetenskapliga artiklar att hämta, filmer, diskussionsgrupper med mycket mer att ta del av – allt med en avsikt att hjälpa praktiker att förbättra sig i sitt yrke.

Academia (www.academia.edu) är en annan spännande sajt. Den påminner om Facebook fast för forskare. Gå in och registrera dig - anmäl vilket forskningsområde som intresserar dig; biologi/matematik/psykoterapi/diskursanalys därefter kan du söka olika forskare inom ditt intresseområde. Forskarna har ofta laddat upp vetenskapliga artiklar, avhandlingar, föreläsningar (det vill säga film) med mera. Du kan välja att följa dem på sajten och få information när de lägger upp mer artiklar. Du kan se vilka de har valt att följa och därmed få tips om andra intressanta forskare med samma intresse. Du kan anmäla dig till olika internetbaserade tidningar inom ditt område till exempel familjeterapitidning från Australien, tidning om diskursanalys med mera.

Genom Taos Institut (www.taosinstitute.net) har vi funnit forskning kopplat till socialkonstruktivistiskt tänkande och språkssystemiskt arbete där de gratis förmedlar artiklar och aktuell forskning.

Praktikerna välkomnas genom mailingslistor och deltagande och möjligheter till forskning öppnas upp även för den svenska praktikern. Sammanhangen kan säga utgöras av andra intresserade, forskare som praktiker och vi hämtar artiklar och läser om andras tankar kring det familjeterapeutiska arbetet. Basen är generositet och att dela med sig av kunskaper och forskningen är aktiv och levande med relevans för den nyfikna praktikern.

Dulwich center (www.dulwichcentre.com.au) öppnar upp för det narrativa fältet och där hämtar vi som praktiker aktuella artiklar kring narrativ terapi med fokus på frågor som berör viktiga samhällsämnen kopplat till kön, klass, kulturbegreppet. Tillgången är fri och välkomnar praktikernas egna erfarenheter. De önskar få in samlade erfarenheter

från hela världen och kunskapssynen bygger på dialog och samskapande.

Vi har funnit flera forskare som vi kontaktat som bedriver forskning kopplat till exempel diskursanalys, hur språkets formar vår världsbild och samhället. Till exempel genom Jonathan Potters hemsida (www-staff.lboro.ac.uk/~ssjap/index.htm) där man kan hämta artiklar med mera.

REFLEKTION – FRAMTIDSOPTIMISM

Det finns flera vägar till kunskapsinhämtning. Det bygger på att familjeterapeuten är aktiv och nyfiket önskar ta del av andras tankar. Fälten vi funnit har en ideologisk hållning som visar på öppenhet, önskan om att ta del av erfarenheter och det sker i en anda av generositet och övertygelse i våra ögon kopplat till att kunskapsinhämtning bygger på samskapande och inte enskilt/exkluderande ägande.

Oavsett den rådande synen med experttänkande och licensiering av manualbaserade metoder av några få, kan således den nyfikne terapeuten ta del av fler alternativa vägar och finna spännande sammanhang att söka sig till.

Så avslutningsvis i viss 68-årsanda men med några 70-talisternas omformuleringar:

Kunskap hör till alla. Den behöver inte kosta pengar!

Lustprincip är inte att förringa!

Nätverka för guds skull!

Kunskapsinhämtning bygger också på eget ansvar!

Är du intresserad av det narrativa nätverket – välkommen att ta kontakt med oss!

Lisa Koser, familjeterapeut
Fanny Maréll, familjeterapeut
liskoser1@gmail.com
fanny.marell@gmail.com
www.lisakoser.se
www.fannymarell.se

B-FÖRENINGSBREV

RETURADRESS:

SFT

c/o Anita Blom af Ekenstam

Ringvägen 47b

181 33 Lidingö

www.sfft.se

KALENDARIUM

BASUTBILDNING FÖR FAMILJETERAPI,
60 HP, MED START HÖSTEN 2012
KOMPETENSCENTRUM FÖR PSYKOTERAPI,
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING OCH
KAROLINSKA INSTITUTETS UTBILDNINGSENHET
FÖR PSYKOTERAPI
PETER COMSTEDT OCH LENA VON KROGH,
PETER.COMSTEDT@SLL.SE
070-484 05 77

SEPTEMBER – OKTOBER

JESPER JUUL

SEMINARIELEDARUTBILDNING
WWW.FAMILY-LAB.SE STOCKHOLM

6-7 SEPTEMBER

2-DAGARS WORKSHOP MED **HAIM**
OMER, NON VIOLENT RESISTANCE,
FAMILJEINTERVENTION/-METOD FÖR FAMILJER
MED UPPTRAPPANDE KONFLIKTER.
PAUL.JSSON@GMAIL.COM
GRILLSKA HUSET, STOCKHOLM

10-12 SEP 2012, LÖSNINGSFOKUSERAD

BASKURS, **HARRY KORMAN**
WWW.SIKT.NU
MALMÖ

10-11 SEPTEMBER

2-DAGARS WORKSHOP MED **MAGGIE**
CAREY, NARRATIV PSYKOTERAPEUT
ÅRSTA FOLKETS HUS WWW.
STOCKHOLMSINTITUTET.SE
STOCKHOLM

12-14 SEPTEMBER

THE 6TH NORDIC-BALTIC
CONFERENCE, CHILD IN CONTEXT –
FAMILY, HELPING SYSTEM AND SOCIETY,
DAVID DENBOROUGH, JIM WILSON AND
ELSPETH MC ADAM
WWW.NORDICBALIC.ORG
LITAUEN

14 SEPTEMBER

HELDAGSSEMINARIUM. **SØREN HERTZ,**
VÄLKÄND PSYKIATER FRÅN DANMARK. ÅRSTA
FOLKETS HUS,
WWW.FFST.SE
STOCKHOLM

20 SEPTEMBER

SYSTEMCAFÉ MED **SAM LARSSON**
WWW.FFST.SE
STOCKHOLM

21 SEPTEMBER

THE PERSON OF THE THERAPIST IN FAMILY
PRACTICE” MED **PETER ROBER,** LEUVEN
BELGIEN
WWW.KFR.NU
VÄSTERÅS

18 OKTOBER

SYSTEMCAFÉ MED **KERSTIN HOPSTADIUS**
WWW.FFST.SE
STOCKHOLM

25-26 OKTOBER

LÖSNINGSFOKUSERADE SAMTAL OM MOTSTÅND
VID VÅLD OCH ÖVERGREPP, **ALLAN WADE**
WWW.SIKT.NU MALMÖ

12-14 NOVEMBER LÖSNINGSFOKUSERAD

BASKURS, **HARRY KORMAN**
WWW.SIKT.NU MALMÖ

22 NOVEMBER

SYSTEMCAFÉ MED **ERIK ABRAHAMSSON**
WWW.FFST.SE STOCKHOLM

7 DECEMBER

STOCKHOLMSFÖRENINGENS ÅRLIGA **JULFEST!**
WWW.FFST.SE STOCKHOLM

2013

15-16 FEBRUARI

LIFESPAN INTEGRATION, BEGINNING
WORKSHOP MED **CATHY THORPE** WWW.
LIFESPANINTEGRATION.SE STOCKHOLM

20 MARS

ABFT ARRANGERAS AV JHFF
CAMPUS ÖSTERSUND

18-22 MARS

ANDREW TURNELL – SIGNS OF SAFETY
5-DAY INTENSIVE
WWW.SIKT.NU

25-27 APRIL 2013

”ARGUMENT FÖR DET HUMANISTISKA OCH
HÅLLBARA ARBETET DÄR MÄNNISKOR MÖTER
ANDRA MÄNNISKOR”

BRUCE WAMPOLD, GLENDA
FREDMAN, LASSE BERG, BOB
WHITAKER, SUZANNE OSTEN, ADELA
GARCIA M FL.
WWW.FAMILJEVARDSSSTIFTELSEN.SE
GÖTEBORG

26-27 APRIL

LIFESPAN INTEGRATION, ADVANCED
WORKSHOP MED **PEGGY PACE**
WWW.LIFESPANINTEGRATION.SE
STOCKHOLM

7-8 MAJ

PETER SZABO – BRIEF COACHING FOR LAST
SOLUTIONS
WWW.SIKT.NU

ANNONSERA I SFT – SVENSK FAMILJETERAPI. HELSIDA 4 000 KR, HALVSIDA 3 000 KR

KVARTSSIDA 2 000 KR PLATSANNONS KVARTSSIDA 4 000 KR.

NÄSTA NUMMER KOMMER UT I BÖRJAN AV DECEMBER. MANUSSTOPP 15/11

KONTAKTA REDAKTIONEN SFTRED@TELIA.COM